

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

«Ἄφετε τὰ παιδιά ἔρχεσθαι πρὸς με καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. Τῶν τοιού-
των γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ...» (Μάρκου κεφ. ι' στιχ. 14)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΔΡΑ : ΑΘΗΝΑΙ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ : Ξενοφώντος 15α τ.τ. 118
ΤΗΛΕΦ. 236547 - 221316

ΕΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ 1922

Ένωσις

τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους
νομίμως ὑφισταμένων Διδασκαλικῶν Συλλόγων
καὶ τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων
τῶν ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων

Ἀνεγνωρισμένη

ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 754/1946 Ἀποφάσεώς του
ὡς αὕτη ἐτροποποιήθη
διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 7363/46, 10508/48, 3716/51,
4711/66 καὶ 570/69 ἀποφάσεων

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Πρόεδρος	Χ. Λάμπρου
Α'. Ἀντιπρόεδρος	Κ. Καρπούζης
Β'. »	Δ. Καρέτσης
Γεν. Γραμματεὺς	Ν. Λύκος
ΕΙΔ. »	Γ. Στουρνάρας
Ταμίας	Ν. Ζαρωνάκης
Μέλος	Γ. Ἀποστόλου
»	Α. Βασιλείου
»	Ν. Νικηφορίδης

**ΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἀριθμὸς ἀδείας Κυκλοφορίας
18764/Γ τοῦ 1954

Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως

**ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΚ ΜΕΛΩΝ
ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ**

**ΑΘΗΝΑΙ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1969
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ**

**ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 3-4
ΕΤΟΣ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ**

ΓΡΑΦΕΙΑ

Ξενοφώντος 15α - ΑΘΗΝΑΙ (118)
ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Διεύθυνσις - Σύνταξις 236547

Διαχειρίσις - Διεκπαιράωσις 221316

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτήσιαι προπληρωταί

ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ	Δρχ.	60
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΕΦΟΡΕΙΩΝ	»	100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	Δολ.	3
Δι' αεροπορικὴν ἀποστολὴν προστίθενται διὰ τέλη	Δολ.	1
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ	Δρχ.	5

Διουκῆσεως

Κρίσεις καὶ σχόλια.....σελὶς 35

Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου

Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία..... » 36

Κ. Μαλούκου

Κέντρα Διδασκαλίας Ἐνηλίκων » 39

Εὐρ. Σούρλα

Ὁράματα καὶ Ὀπτασίαι πατρι-
δογνωστικῆς..... » 42

Μιχ. Μιχαλοπούλου

Ἡ ἀναδιοργάνωσις καὶ ὁ ἐκσυγ-
χρονισμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν
Ἀκαδημιῶν..... » 45

Γ. Ἀποστόλου

Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ..... » 48

Ἰωάν. Καραλαμποπούλου

Ἡ Διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ
παιδιοῦ τῆς σχολικῆς ἡλικίας.. » 51

Τριαντ. Παπαθεοδώρου

Ἑλληνικὴ Παιδεία στὴν Ἀμερικὴ » 54

Κ. Καλαπανίδα

Τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ἡ τεχνι-
κὴ τῆς παιδικῆς ποίησης καὶ ἡ
θέσις τῆς σιὰ ἀναγνωστικὰ τοῦ
Δημ. Σχολείου..... » 58

Κριτικὴ τοῦ βιβλίου..... » 64

**LA TRIBUNE
PROFESSIONNELLE
DE L'INSTITUTEUR**

Publication
mensuelle
de la Fédération
Grecque des
Instituteurs

Xenophontos rue 15a (118) Athènes - Grèce

ΔΟΞΑ ΕΝ ΥΨΙΣΤΟΙΣ

Χρυσή βραδιά, γεμάτη θάμψη
σκιρτοῦν στο φῶς βουνὰ καὶ κάμποι
Μάγοι περνᾶνε βιαστικοὶ
στὴν ἅγια γῆ τῇ Βιβλικῇ.

Ν' ἄστρο λαμπρὸ τοὺς ὀδηγεῖ
μὲ μιὰ γλυκεῖα μαρμαρυγή.
Μέσα ἡ καρδιά κτυπᾷ νὰ σπάσῃ
ἀπ' τὴ λαχτάρα κι' ἀπ' τὴ βιάσῃ

Ἀγγέλων ὕμνοι ἀντιλαλοῦνε
κι' ἀπὸ βοσκοὺς δοξαστικά
Κάποιες φτωχὲς ψυχὲς τ' ἀκοῦνε
καὶ προσκυνᾶνε μυστικά.

Δόσε γαλήνη, Βασιλιᾷ μας
παντοῦ καὶ μέσα στὴν καρδιά μας
Στείλε γλυκεῖα παρηγοριὰ
σὲ πολитеῖες καὶ χωριά.

Μέσ' στὶς ψυχὲς νὰ φέξῃ ἡ Πίστις
πεντάκτινο ἄστρο τῆς αὐγῆς
κι' ὅς ποῦν τὸ Δόξα ἐν ὑψίστοις
γλώσσες, λαοί, φυλὲς τῆς γῆς.

Γ. Βερίτης

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Πρωτοχρονιά. Καλή καρδιά. Καλοση-
(μαδιά.

Γιὰ τὴν πατρίδα πρωτανοῖχτε τὸ χορό,
(παιδιά!

Ὑστερα ἀπ' τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ,
εἶν' ἡ ἀγάπη τῆς Πατρίδας. Ὡ Πατρί-
(δα!

Νὰ ζῆς χωρὶς πατρίδα δὲν μπορεῖς.
Ἀκόμα κι' ἂν τὴν ἀρνηθῇς
ὅπου ἐσὺ πᾶς κι' ὅπου σταθῇς
τὸ ρίζωμα ἢ τὴ χίμαιρα Πατρίδα θὰ
(τὰ πῆς

Φιλῶ σου τ' ἅγια χῶματα, ποὺ εἶναι
(χαρὰ τοῦ κόσμου,
μὲ τῆς ἀγάπης τὴ δροσιὰ νὰ ζοῦν ὅλαν-
(θιστά....

Πρωτοχρονιά. Καλή καρδιά. Καλοση-
(μαδιά.

Γιὰ τὴν Πατρίδα, πρωτανοῖχτε τὸ χορό,
(παιδιά!

Κ. Παλαμᾶς

«...Ὡςπερ γὰρ τὴν μέλιττα ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθη-
ζάνουσιν, οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους, μηδενὸς μὲν ἀπεί-
ρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν ...»

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Κρίσεις καὶ Σχόλια

ΤΟ ΝΕΟΝ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ἡ ἀναμόρφωσις, ὡς γνωστόν, τοῦ μέχρι
τοῦδε ἰσχύσαντος Ἀναλυτικοῦ Προγράμ-
ματος ὑπῆρξε προϊόν ἀνάγκης, διότι ἀπὸ
τὸ 1913 καὶ ἐντεῦθεν μετεβλήθησαν αἱ κοι-
νωνικαί, πολιτικαί, οἰκονομικαί καὶ πολι-
τιστικαί ἐν γένει συνθήκαι τῆς χώρας, αἱ
ὁποῖαι καὶ ἐπέβαλλον τὸν συγχρονισμόν
τοῦ Προγράμματος. Ἀλλὰ καὶ αἱ συγκε-
κριμέναι ἐφαρμογαὶ τῶν συγχρόνων ἐπι-
τευγμάτων τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Διδα-
κτικῆς, τὸ ἐξελιξιμὸν τῆς παιδικῆς προ-
σωπικότητος, αἱ ἀτομικαὶ διαφοραὶ τῶν
παιδιῶν, ἡ ἐνότης τοῦ ψυχικοῦ βίου καὶ γ'
ἀξιώματα τῆς αὐτενεργείας, τῆς ὁμαδικῆς
ἐργασίας, τῆς συγκεντρώσεως τῆς ὕλης
καὶ τῆς πατριδογνωστικῆς ἀρχῆς εἶναι
ἐπιχειρήματα ἰσχυρὰ καὶ ἀδιάσειστα, ἐπὶ
τῶν ὁποίων κυρίως ἐστηρίχθη τὸ ὅλον με-
ταρρυθμιστικὸν πνεῦμα ἀναδιαρθρώσεως
τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος.

Ἐρωτᾶται ὁμῶς: Ἐγίνεν ὁ ἀναγκαῖος
συσχετισμὸς μὲ συγκεκριμένα περιεχόμενα
ἢ ἔλλειψεις τοῦ Α.Π. ὥστε νὰ αἰτιολογηθῇ
ἡ ἀπαιτουμένη λεπτομέρεια πάσης διαγρα-
φῆς ἢ προσθήκης καθωρισμένων γνώσεων;

Τὸ Σεβαστὸν Ἐκπ. Συμβούλιον - εὐχα-
ριστοῦμεν διὰ τοῦτο - μᾶς ἐτίμησε, μᾶς ἐ-
ρώτησε, μᾶς ἐζήτησε τὴν πεῖρα μας, τὴν
γνώμη μας καὶ διὰ πρώτην φοράν ἰσως, ἀνε-
γνώρισε δικαιώματα συμμετοχῆς τῶν λει-
τουργῶν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως
εἰς τὴν λύσιν ἐνδὸς ἐκ τῶν σοβαρωτέρων
προβλημάτων τῆς. - Αἱ ὑποδειχθεῖσαι τρο-
ποποιήσεις ἐστηρίζοντο ἐπὶ στερεᾶς βά-
σεως, ἡ ὁποία νὰ δίδῃ ἐπιστημονικὸν χαρα-
κτῆρα εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ νὰ μαρτυρῇ ὅτι
ἀκολουθήσαμε ἐπιστημονικὸν τρόπον τοῦ
ἐρευνᾶν καὶ σκέπτεσθαι; Ἡ μήπως ἡ ὅλη
συλλογικὴ ἐργασία, ἐργατῶν καὶ ἐποπτῶν
τῆς Δημοτικῆς ἐκπ/σεως εἶχε μορφή ἐμπει-
ρικὴ καὶ ἐλάχιστα ἐπιστημονικὴ. Διότι ὁ
ἐπιστημονικὸς τρόπος τῆς μελέτης καὶ
ἐρεῦνης προσδίδει ἀξιόπιστιαν εἰς τὰ συμ-
περάσματά του. Δὲν ἐδόθη ὁμῶς πρὸς τοῦ-
το μεγάλη πίστωσις χρόνου πρὸς τὸ Ἐκ-
παιδευτικὸν Συμβούλιον ἵνα, δι' ἀποκλει-
στικῆς ἀπασχολήσεως καὶ ἀπηλλαγμένον
πάσης ἄλλης ἐργασίας, ἐπιδοθῇ ἀπερίσπα-

στον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μελέτην καὶ ἔρ-
ευναν καὶ θέσῃ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιστη-
μονικῆς ἀριότητος στηριζομένης εἰς τὰ
σημερινὰ πραγματικὰ δεδομένα.

Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι θὰ ἔπρεπε τὸ
πρῶτον ἔτος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμ-
ματος νὰ ἦτο ἔτος δοκιμαστικὸν Πειραμα-
τισμοῦ εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα τοῦ Κρά-
τους καὶ ἔπειτα ν' ἀκολουθήσῃ ἡ γενικὴ
ἐφαρμογή του, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιτευ-
χθοῦν καὶ αἱ νέαι τροποποιήσεις αἱ ὁποῖαι
ἤθελον κριθῇ ἀναγκαῖαι μετὰ τὸν πειραμα-
τισμόν.

Οὕτω θὰ ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ περι-
λαμβάνῃ τοῦ τοτὸν εὐρύτερον κύκλον γνώ-
σεων καὶ δεξιοτήτων μὲ τὴν ἀπαιτουμένην
ἐλαστικότητα προσαρμογῆς πρὸς τὰς κα-
νονικὰς συνθήκας τῆς λειτουργίας παντὸς
σχολείου ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὁμοιομορ-
φίαν διὰ τὴν γενικὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν παι-
δαγωγικὴν μόρφωσιν ὅλων τῶν Ἑλληνο-
παίδων τῆς πρώτης σχολικῆς βαθμίδος.

Βεβαίως ἐπραγματοποιήσαμεν ἓνα βῆμα
πρὸς τὸν συγχρονισμόν τῆς ἐκπαιδεύσεως
τοῦ λαοῦ μας, ὁ ὁποῖος συγχρονισμὸς πι-
στεύομεν θ' ἀποδειχθῇ συνεπὴς πρὸς τὰς
θεμελιώδεις ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς
ἐρεῦνης καὶ θ' ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν σύγχρο-
νον ἐθνικὴν μας ζωὴν καὶ τὰς προσδοκίας
τῶν Διδασκάλων.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜῳ

Ἰδιοκτῆτης — Ἐκδότης

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ὁδὸς Ξενοφώντος 15ο Τ.Τ. 118

Δ/θυντῆς Συντάξεως: **ΧΑΡ. ΛΑΜΠΡΟΥ**

Πρόεδρος Δ.Ο.Ε.

ὁδὸς Ξενοφώντος 15α Τ.Τ. 118

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: ΠΑΝ. ΑΣΣΑΝΑΣ

ὁδὸς Διοτόμου 23 - Ν. Φιλαδέλφεια

Στοιχειοθεσία — Ἐκτύπωσις

Τυποτεχνία Ο ΛΟΓΟΣ

ὁδὸς Λένορμαν 205 (Τ.Τ. 210)

«...Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη ἐντολή. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστι...»

(Μάρκου, κεφ. ιβ' στιχ. 30-31)

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

(Ματθαίου κεφ. ε' στιχ. 1-48, κεφ. στ' στιχ. 1-34, κεφ. ζ' στιχ. 1-29)

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσὶ πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς

ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Ἵμεῖς ἔστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰς μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἵμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὐδὲ καί τις λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἔλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἴωτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ, ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται.

ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῇ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐάν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

.....
 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χεῖτῶνα σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν. ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς. Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐάν γὰρ ἀγαπήσῃτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐάν ἀσπάσῃσθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥστε ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ

ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὄταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥστε ὁ ὑποκριτὴς ποιῶσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστε-

ρά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥστε οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶντες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥστε οἱ ἔθνηκοι· δοκοῦσι γὰρ ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῇτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρειαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἔλθέτω ἡ βασιλεία σου. γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν. ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ μονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. Ὄταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥστε οἱ ὑποκριταί σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι. θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρώσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἄπλοῦς ἢ ὀλον τὸ σῶμα σου

ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΕΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἡ ἔλευσις τῶν Ἀγίων ἡμερῶν καὶ ἡ ἐνανθρώπισις τοῦ Θεοῦ ἤγαγον τὴν Διοίκησιν τῆς Δ.Ο.Ε. εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως, τὸν χῶρον τοῦτον τοῦ Ἐπιστημονικοῦ μας Βήματος, καλύψῃ τὸ κείμενον ἐκεῖνο τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἐκφράζεται τὸ ἀπαύγασμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Θεανθρώπου. Καὶ αἱ ἡμέραι αὗται ἐπιβάλλουν νὰ ἐντυφώσωμεν εἰς τὸ κείμενον τοῦτο. Νὰ ἀναβῶμεν νοερῶς εἰς τὰς παρυφάς τοῦ Ὄρους καὶ νὰ παρακολουθήσωμεν μετὰ κατανύξεως τὸ θεῖον κήρυγμα. Καὶ μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς συνειδήσεώς μας, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὕμνων τῶν Χριστογεννῶν, ἃς ἀντηχήσῃ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν καὶ ἃς δονήσῃ τὰς καρδίας μας ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου τούτου: «Ὑμεῖς ἔστε τὸ ἅλας τῆς γῆς...»

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

φωτεινὸν ἔσται ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμα σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον; Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει, οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίνητε μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθησθε, οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πηχυν ἓνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζετε τούτων ἀπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἔρεις τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες ρήξωσιν ὑμᾶς. Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὐρήσετε κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τις ἐστὶν

ἐξ ὑμῶν ἀνθρώπος ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθύν αἰτήσῃ μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ δίδοναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐ-

τόν; Πάντα οὖν ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Εἰσελθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν· Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἄρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται, ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐκποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούσῃ μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιῇ αὐτούς, ὁμοιωσῶ αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐκ ἔπεσε θεμελιώτω γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις, ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.

Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

KENTRA ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

(Ἡ σημασία τῆς λαϊκῆς ἐπιμορφώσεως καὶ ἡ συμβολὴ εἰς αὐτὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν)

Κ. ΜΑΛΟΥΚΟΥ

Ἑκπ/κοῦ Συμβούλου

Αὐτὸ Μέρος

Διὰ νὰ προσδιορίσῃ τις τὴν σημασίαν τῆς ἐπιμορφώσεως, ἣν παραστατικώτατα ἐκφράζει ἡ ρῆσις τοῦ Σόλωνος «Γηράσκω δ' αἰεὶ διδασκόμενος», εἶναι ἀνάγκη νὰ σχηματίσῃ πρωτίστως τὴν ἐννοίαν γενικῶς τῆς μορφώσεως καὶ ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐπιμορφώσεως.

Μόρφωσιν λέγοντες ἐννοοῦμε συνήθως τὴν μετάδοσιν γνώσεων, χρησίμων διὰ τὴν ζωὴν. Ὁ χρησιμοθηρικὸς οὗτος σκοπὸς τῆς μορφώσεως δεσπόζει εἰς ἐποχὰς κατ' ἐξοχὴν εὐδαιμονιστικὰς, ὡς εἶναι ἡ σημερινή.

Μορφωμένος σήμερον θεωρεῖται ὁ οἰοσδήποτε πλήρως καὶ τελείως ἐξειδικευμένος, ὁ κατέχων ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας γνώσεις τῆς εἰδικότητός του. Ὁ τεμαχισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων ὑποθέσεων, ὅστις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ κατέληξεν εἰς ἓνα κατακλυσμὸν ἀλλαγῆς καὶ εἰς διάσπασιν τῆς ἐνότητος τῆς ζωῆς, ἐπέβαλεν, ὡς μορφωμένον, τὸν ἐπιστήμονα καὶ τὸν πρακτικόν, οἵτινες προσκεκολλημένοι εἰς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς, χειρίζονται ταῦτα κατὰ τρόπον ἄψογον καὶ μηχανικόν, ὡς ἠλεκτρονικοί, θὰ ἐλέγονμεν, ἐγκέφαλοι, ἀνευ ὅμως οὐδεμιᾶς δυνατότητος καθολικῆς θεωρήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς εἶναι ἡ παρατηρουμένη

σήμερον διασάλευσις τῆς παραδεδομένης ἱερᾶς συναρτήσεως μεταξὺ Ἐπιστήμης καὶ πνευματικῆς καλλιέργειας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος τείνει νὰ γίνῃ ἐξάρτημα τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευαζομένων μηχανῶν, μονὰς ἀωνύμου καὶ ὁμοιομόρφου πλήθους, ἄθυρμα εἰς τὴν πολύπλοκον παντοδυναμίαν τῶν δημιουργημάτων του καὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας ὁ ἴδιος ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὴν ὀφισταμένην νομοτέλειαν τοῦ Σύμπαντος.

Πᾶσα, ὅθεν, γνῶσις κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐποχῆς μας, ἀποτελεῖ μὲν μορφωσιν. Δὲν ἔχει σημασίαν ἔὰν οἱ γνωσιολογικαὶ αὗται ἀποσκευαὶ ἀπεργάζωνται τὴν ἐκμηχανοποίησιν καὶ τὴν ἐκτεχνίκευσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἀντὶ νὰ τεθοῦν εἰς τὴν διάθεσίν του, ὡς μέσα τῆς πνευματικῆς του ὑποστάσεως.

Ἐν τούτοις δὲν εἶναι πᾶσα γνῶσις καὶ πᾶσα μορφή πνεύματος μὲν μορφωσις.

Ἡ πραγματικὴ μὲν μορφωσις ἔχει διπλὴν ἐννοίαν. Τὴν ἐσωτερικὴν, συνισταμένην εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιθυμητῶν προδιαθέσεων καὶ καταβολῶν τοῦ ἀτόμου, εἰς τὴν διαμόρφωσιν δηλονότι τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας, τοῦ Ἐγῶ, καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν, τὴν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς ἐμπειρίας ἐκ τῶν σχέσεων μας πρὸς τοὺς ἄλλους, δηλ. τοῦ εὐρυτέρου Ἐγῶ τῆς Κοινότητος.

Οὕτω δὲν εἶναι δυνατόν ἡ μόρφωσις νὰ μὴ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδιαιτέραν ψυχοφυσικὴν καὶ πνευματικὴν δομὴν τοῦ ατόμου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρῇ τὸ ἄτομον, ὡς μέσον, ὡς συλλογικὸν ὄργανον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συνόλου καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ὁμοιομορφίαν, ἀπαλλοτριώ- νουσα τὴν αὐτονομίαν καὶ αὐτοτέλειαν ἐκάστου καὶ καθαγιάζουσα τὴν ὁμάδα. Πᾶν ἄτομον ἀποτελεῖ μοναδικότητα ἀνε- πανάληπτον, τὴν ὁποῖαν ἡ ὁλότης πρέπει νὰ σέβεται καὶ νὰ καλλιεργῇ, ἐνισχύουσα τὴν ἀνέλιξιν τῆς, διότι μόνον τότε ἡ ὁλό- τῃς βαίνει τὴν ὁδὸν τῆς ἀκμῆς.

Ἡ ἀνομοιομορφία τῶν ατόμων, αὕτη εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία διακρίνει τὸ Ἐγὼ ἀπὸ τὸ Σὺ, αὕτη προσδίδει δύναμιν εἰς τὸ σύνολον, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀνομοιομορ- φία τῶν ψηφιδῶν προσδίδει μορφήν εἰς ἓν ψηφιδωτόν. Συγκόλλησις ὁμοίων ψη- φιδῶν, οὐδὲν ἔργον τέχνης θὰ παρουσίαζε.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη μορφοποίησις τοῦ ατό- μου, χωρὶς ἐξωτερικόν τι πρότυπον, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξίαν ἔχει υἱοθετήσῃ καὶ ἀνα- γνωρίσῃ ἡ ὁλότης, ἡ πολιτεία.

Δὲν θὰ ἐκταθῶμεν εἰς τὰ κατὰ ἐποχὰς καὶ λαοὺς τοιαῦτα πρότυπα. Θὰ περιορι- σθῶμεν εἰς τὸ μορφωτικὸν ἰδεῶδες τῆς Ἑλληνικῆς διανοήσεως, τοῦ ὁποίου τὸν πνευματικὸν πυρῆνα ἐπέβαλεν κατὰ τρό- πον ἀπόλυτον ἡ ἀπολυτρωτικὴ γνῶσις τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Τὸ μορφωτικὸν αὐτὸ ἰδεῶδες, δὲν εἶ- ναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες τῆς καλοκαγα- θίας, πρὸς τὸ ὁποῖον στρέφεται σήμερον, μὲ λυτρωτικὴν ἀγωνίαν, ὁ πνευματικὸς κόσμος ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ παιδαγωγικὸς αὐτὸς στοχασμὸς διακι- νεῖ σήμερον εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἓνα νεο- ἀνθρωπισμόν, διαχεόμενον εἰς ὅλας τὰς μάζας, ἀκόμη καὶ ἐκεῖ, ὅπου τὸ ἄτομον θεωρεῖται συλλογικὴ μονὰς καὶ ὅπου διώ- κεται καὶ αὕτη ἀκόμη ἡ σκέψις. Τὴν ἐμφυ- τον πνευματικὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπόστασιν δὲν δύναται νὰ ἐξαλείψουν καὶ τὰ σκλη- ρότερα καὶ τὰ πλέον ἀνελεύθερα μέτρα.

Πίστωσις τούτου ἀποτελεῖ ἡ πρόσφα- τος ἐξέγερσις τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ λαοῦ.

Τὸ μορφωτικὸν ἰδεῶδες τῆς καλοκα- γαθίας ἀποτελεῖ ἁρμονικὴν σύζευξιν τῆς πίστεως πρὸς τὸ ἄτομον, ὡς σκοπόν, ὡς

«τέλος», καὶ τῆς πίστεως εἰς τὴν κοινωνι- κὴν ὄψιν τῆς υπάρξεώς του, διότι οὔτε εὐημερία τῆς Πολιτείας δύναται νὰ ἐννοη- θῇ μὲ ἀνελεύθερα καὶ δυστυχοῦντα ἄτομα, οὔτε εὐημερία τοῦ ατόμου δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ ἔξω τῆς Πολιτείας, ἢ μέσα εἰς μὴ εὐημεροῦσαν ὁλότητα.

Ἡ μόρφωσις, ὅθεν, συνδέεται μὲ τὸν εὐγενῆ ἀνθρωπισμόν, τὴν παράστασιν ὡ- ραίας ψυχῆς καὶ τὴν ἁρμονικῶς διαμεμορ- φωμένην ἀτομικότητα, βάσει τῶν ἰδανι- κῶν καὶ τῶν ἀχρόνων ἀξιῶν τῆς πολιτείας, μακρὰν οἰασδήποτε ὑπαρξιακῆς νεκρώ- σεως, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁδηγεῖ ἡ στενὴ σκοπι- μότης καὶ συμφεροντολογία καὶ ἡ πλήρης παράδοσις καὶ ὑποταγὴ εἰς τὴν ροὴν τῶν γεγονότων, εἰς τὴν καθημερινότητα καὶ τὴν «πρακτικότητα».

Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἐπιμόρφωσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ στε- νὰ ὠφελιμιστικὰ πλαίσια, εἰς τὴν σκοπιμό- τητα τῶν καθημερινῶν καὶ ἐπαγγελματι- κῶν διαφορόντων.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιορισθῇ, ὡς, ἐκ παρεξηγήσεως, θέλουν πολλοί, εἰς τὴν ἐνημέρωσιν τῶν ἐνηλίκων εἰς τὰς νέας ἐπιστημονικὰς κατακτήσεις καὶ τεχνικὰς προόδους καὶ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐπαγγελματικῶν τῶν γνώσεων. Ἐκτείνε- ται ἡ ἐπιμόρφωσις καὶ εἰς τὴν ὁλοκλήρω- σιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι δὲν ἔχομεν ἀνάγκη μόνον τοῦ ἐξειδικευμένου ἐργάτου, τοῦ ἐπιδεξίου τεχνίτου καὶ ἐπαγγελματίου καὶ τοῦ ἀρίστου ἐπιστήμονος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸ παντὸς αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ σκοπός, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὄργανον τῆς κοινοτικῆς εὐημερίας καὶ ἀναπτύξεως, ἡ ὁποία δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πολιτικὴν μιᾶς κυ- βερνήσεως, ἢ τὴν ἐλεημοσύνην τῶν φι- λανθρώπων καὶ τὰς δωρεὰς τῶν εὐεργετῶν.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὁλότητος, τῆς Πα- τρίδος, ἐξαρτᾶται τόσον ἀπὸ τὴν συνείδη- σιν, ἣν ἔχει σχηματίσει ἕκαστος πολίτης περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν थे- ραπείαν τῶν. Ἄν διὰ τοῦτο κρίνεται βασι- κὴ καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ κατάρτισις, ἐξ ἴσου ἀπα- ραίτητος κρίνεται καὶ ἡ κοινωνικὴ συν- εἶδησις καὶ ἡ ἐθνικὴ αὐτογνωσία τῶν πο- λιτῶν.

Ἡ κοινωνικὴ συνείδησις, ἢ ἄλλως πῶς ἢ ἐξεύρεσις καὶ κατάφασις τῶν δεσμευτικῶν ἀξιῶν τῆς κοινότητος, ἀποτελεῖ ἀναγκαιότητα εἰς τὴν ζωὴν ὄλων τῶν λαῶν, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει μία ἀντινομία μεταξὺ τῆς διαγωγῆς του κατὰ τὴν εἰρηνικὴν περίοδον καὶ ἐκείνης κατὰ τὰς ἀντιδρόμους καὶ κρίσιμους στιγμὰς τοῦ ἔθνους.

Θεοποιεῖ τὸν κακὸν ἀτομισμὸν ὁ Ἕλλην καὶ θέλει ὑπηρετῆν τῶν συμφερόντων του τοὺς πάντας, αὐτὸ τὸ Κράτος, ἀκόμη καὶ τοὺς Νόμους. Εἶναι δίκαιοι οἱ Νόμοι ὅταν ἐξυπηρετοῦν τὸν ἴδιον, ἢ δὲν θίγουν τὰ συμφέροντά του. Βεβαίως ὁ ἀτομισμὸς του ἔχει καὶ τὴν καλὴν του ὄψιν, μετὰ τὴν ἀξιόλογον πρωτοβουλίαν, τὰς σπανίας πρωτογενεῖς ἐκδηλώσεις του καὶ τὴν ἐθελουσίαν τοῦ φιλοτίμου του καὶ τοῦ ἀκαταλύτου πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτός του. Μία γαλλικὴ παροιμία, λέγει, ὅτι ἕκαστος λαὸς ἔχει τὰ προτερήματα τῶν ἐλαττωμάτων του.

Περὶ τῆς ἐθνικῆς αὐτογνωσίας, ὡς βασικοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς μορφώσεως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ἰδιαίτερον λόγον.

Ἡ Ἑθνικὴ αὐτογνωσία εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ νεοέλληρος εἶναι μία ὀργανικὴ σύνθεσις τοῦ παραδοσιακοῦ θρύλου τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, τοῦ ἀκριτικοῦ κύκλου τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

Τονίζομεν μόνον τοῦτο: Ὅτι οὐδεὶς πολίτης, ἀκόμη καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει σῆμαί, τὰ ὅρια τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου

εἰς τὸν χώρον τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀρετῆς, οὐδεὶς ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν κορμόν, ἀλλ' εἰς πᾶσαν δημιουργίαν του συμπυκνώνει τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ φέρεται ὀρμεμφύτως πρὸς τὴν παράδοσιν, τῆς ὁποίας στοιχεῖα ζοῦν λανθάνοντα καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του ψυχὴν. Αἱ κοσμοπολιτικαὶ καὶ μηδενιστικαὶ τάσεις, ἀποκεκομμένοι μάλιστα ἀπὸ τὴν «ἐννοιαν» τοῦ πλησίον, ἀποτελοῦν, κατὰ κανόνα, ἐκδηλώσιν ἀχαλινώτου ματαιοδοξίας καὶ παθολογικῆς ἡροστρατείου ἐγωπαθείας.

Ἄλλ' ἡ σημασία τῆς ἐπιμορφώσεως διευρύνεται ἔτι περισσότερον μετὰ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς δημιουργίας εὐκαιριῶν διὰ τὴν θεραπείαν τῆς καλῶς ἐννοουμένης ψυχγωγίας, ἀφοῦ καὶ αὕτη εἶναι ἀναγκαιότης τῆς ζωῆς. Εἴτε δι' ἐκδηλώσεων ἐθνικοθρησκευτικῶν, εἴτε διὰ τῆς ἐσωτερικῆς κατηρεμῆσεως καὶ ψυχικῆς γαληνεύσεως, τῆς ἐπιτυγχανομένης μετὰ τὴν μελέτην καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀπόλαυσιν, εἴτε διὰ τῆς βιώσεως παραδοσιακῶν λαϊκῶν στοιχείων, ἱκανοποιεῖται ὁ συναισθηματικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ ζωὴ εἶναι μᾶλλον τὸ συναισθημα.

Τέλος, τὴν ὑψηλὴν τῆς σημασίαν ἢ ἐπιμόρφωσιν προσλαμβάνει διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς θρησκευτικότητος, ἥτις ἀνήκει εἰς τὰ ἀρχικά καὶ θεμελιώδη συστατικά τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας οἱ τε ἀνθρώπιοι καὶ ἡθικοί, οἱ τε γραπτοὶ καὶ ἄγραφοι νόμοι καὶ κανόνες καταντοῦν ἐντελῶς συμβατικοί.

(Συνεχίζεται)

ΟΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΠΤΑΣΙΕΣ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ

Υπό Εὐριπίδη Σούρλα

Παιδαγωγού

Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς Γενέθλιας Γῆς μοιάζει σὰν νὰ ἔχει ἐμφυσήσει μέσα μας τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καὶ σὰν νὰ ἀσκεῖ τὴν ἐπίδρασή της μὲ μία δύναμη Θεϊκή.
ΓΚΑΙΤΕ

Τὸ λυκόφως ἔχει ἀπλώσει τὴν μαγείαν του στὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου. Χρυσοπόρφυρα σύννεφα ἐποπτεύουν τώρα μὲ χαμόγελο τὸν καταποντισμὸν τοῦ ἡλίου.

Εἶναι ἡ ὥρα τῆς πολυφθέγγου προσευχῆς τῆς φύσεως πρὸς τὸν Δημιουργόν Της.

Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ ἡ διαίσθησις ἐμβάλλει στὴν ψυχὴν, τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸ ἀνέφικτον.

Στὴν ὀψηλότερη κορυφῇ τοῦ Σμόλιγκα — τοῦ Μυθολογικοῦ αὐτοῦ Γίγαντος τῆς Ἐπαρχίας μου — μερικά σύννεφα σύρουν ἀραιὰ ἀραιὰ τὰ χρυσίζοντα ράκη τους, ποὺ χαρίζουν κάποιαν αἴγλην ἀποθεώσεως ἐνῶ ταυτόχρονα αὐξάνουν τὸ μυστήριον καὶ τὴν φαντασμαγορίαν τῆς νύχτας, ποὺ ἐνσκήπτει.

Ἐν συνεχείᾳ τώρα:

Αἱ Σκιῆς ὅλων τῶν τριγύρω βουνῶν καὶ τῶν γηλόφων ἀπλώνονται ἀπάνω στὰ θολὰ νερά τοῦ Σαραντάπορου.

Δένδρα, ἀμπέλια, ἀλώνια, λοφίσκοι, βρύσες καὶ νεροσυρμιές, περιμένουν κι' αὐτὰ μὲ τὴν σειρὰν τους τὸν σκοτεινὸν μανδύαν τῆς νύχτας γιὰ νὰ τὰ σκιάσει, ἐνῶ τὰ μικρὰ λειβάδια ποὺ παρεμβάλλονται ἐδῶ κι' ἐκεῖ, μοιάζουν σὰν ἀσθενικὰ χαμόγελα τῆς Φύσεως.

Μακρὰ καὶ ψηλὰ στὲς ράχες προβάλλουν μὲ τὴν λευκότητά τους τὰ ἐξωκλήσια, σὰν αἰσθητοποίησις κάποιου ἰδανικοῦ καὶ ἀπρόσιτου κόσμου, ἐνῶ στοὺς τριγύρω λόφους καὶ στὰ παραδοῦλια στέκονται τὰ Κονίσματα τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου,

Σὰν κάποια ἀγαπημένα Ὁράματα

Σὰν κάποιοι βουβοὶ μάρτυρες τῶν ἀποκρύφων στοχασμῶν τῶν ταξιδεμένων.

Σὰν κάποια πετρωμένη νοσταλγία, ποὺ φυλάγει ἀνάμεσα ἀπὸ τίς γκριζες πέτρες τοῦ Κονίσματος ὅλα τὰ μυστικά τῶν ταξιδεμένων, ὅταν, κάποτε ὅλοι μας πήραμε τὸν δρόμο τοῦ ταξιδεμοῦ καὶ στὸ ξεπροβόδιμά μας μᾶς συντρόφευε ἕως τὸ Κόνισμα τοῦ Ἀι-Γιάννη — κοντὰ στὸν Σαραντάπορο — μιὰ βουβὴ λιτανεῖα ἀπὸ ἀνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά.

Σὰν θλιμένα τέλος ὁρόσημα τῆς εὐσεβείας ποὺ συντρόφεψαν ὅλους μας στὸ δρόμο τῆς σιωπηλῆς μακρυῆς πορείας μας, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν ἀποζητήσαν τὴν ὥρα ἐκείνην τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας, παρὰ νὰ ἀνάψουμε στὸ διάβα μας ἕνα μωσχοβολημένο κεράκι.

Κι' ἀνάμεσα ἀπὸ ὅλην τὴν παραπάνω Φυσιοκρατικὴν μαγείαν, ὑψώνοντας οἱ κεντρικὲς ἐκκλησίαι τοῦ Ἀι-Γιῶργη καὶ τοῦ Ἀι-Νικόλα, σὰν τὰ ἱερά ἐκεῖνα σκηνώματα τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ αἰῶνες ἐναπέθεσαν:

Τὴν προσδοκίαν καὶ τὴν ἐλπίδα,

Τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην,

Τὰ δάκρυα καὶ τὴν νοσταλγίαν,

Τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν προσευχήν, ὅλων τῶν κατοίκων τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου.

Τὰ ἱερά αὐτὰ σκηνώματα προβάλλουν ὥς τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ μόχθου ἐκείνου, ποὺ ἐδημιούργησαν αἱ Γενιὲς τῶν Πάπων καὶ τῶν Προπάπων μας, καὶ ποὺ ἐμπνέουν ἀθελα τὸν σεβασμὸν.

Καὶ παραμένει ἀνέκφραστη ἡ μακαριότης τῶν νυχτερινῶν ἐκείνων στιγμῶν κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ψυχὴ μας λαμβάνει συνείδησιν τῆς συγγενείας της πρὸς τὸ ἀνέκφραστον καὶ τὸ Ἐπουράνιον.

Μέσα σὲ μιὰ τέτοια δμορφὴ νυχτιὰ ντυμένην μὲ θεϊκοὺς στοχασμοὺς, ἐξορμοῦν ἀπὸ τὸ παλῆδ Ἀρχοντικὸ τῶν Παπούδων μου, ποὺ ἀνεκνήρυχθη διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων εἰς ἱστορικὸν διατηρητέον Μνημεῖον καὶ ἐν συνεχείᾳ κατόπιν τῆς μεταβάσεως τοῦ Ὁρλάνδου ἀνεκνήρυχθη καὶ εἰς Πατριδογνωστικὸν Μουσεῖον διὰ νὰ περιλάβει ὅλους τοὺς θησαυροὺς λαϊκῆς τέχνης, Ἀγιογραφίας καὶ Ξυλογλυπτικῆς τῆς ἱστορικῆς καὶ θρυλικῆς Ἐπαρχίας μου Κονίτσης, ἐξορμοῦν — ἐπαναλαμβάνω — ἀπὸ τὸ παλῆδ Ἀρχοντικὸ μου πρὸς νυχτερινὴν περιπλάνησιν γύρω ἀπὸ τὰ ἱερά σκηνώματα τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου.

Καὶ παραδίδομαι ὁλόψυχα στῆς νύχτας τὸ ἄρρητον μυστήριον, τὸ μυστήριον ἐκεῖνο ποὺ κατὰ τρόπον ἀνέκφραστον εἰσδύει βαθεῖα στὴν ψυχὴ μου.

Εἶναι ἡ ὥρα καὶ ἡ στιγμή ποὺ βλέπει τις τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄξιον κάπως νὰ προσεγγίσει τὸν θρόνον τῆς θεότητος.

Καὶ νά...

Ἀντίκρου μου τὴν ὁρθάνεται ἡ κεντρικὴ ἐκκλησίᾳ τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου, ὁ Ἅγιος Γεώργιος
μὲ τὰ ἐπιβλητικὰ πανύψηλα καμπαναριὰ του:

Μὲ καλεῖ σὲ προσκύνημα!

Καὶ σὰν νὰ μοῦ λέει:

Γιὰ δές! Ἡ ἀπέραντη αὐτὴ κοιλάδα τοῦ Σαρανταπόρου, μὲ τὰ τριγύρω ἱστορικὰ
βουνά, τὸν Γράμμο καὶ τὸν Σμόλιγκα, ἀντιπροσωπεύει τὸ πνεῦμα τῆς Ἐπαρχίας,
καὶ τῶν πρὸ μακρυνῶν προγόνων τῆς, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐλευθερίαν, ἀντιπροσωπεύει τὴν
ἐμπνευσιν.

Ἐγὼ ἀντιθέτως:

Εἶμαι ὁ Κανόνας,

Εἶμαι ἡ Αὔθεντία,

Εἶμαι ὁ δεσμός,

Εἶμαι ὁ βωμὸς τῶν σταθερῶν σκέψεων,

Εἶμαι ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς.

Ὅλοι οἱ προσκυνητὲς τῆς κοιλάδος τοῦ Σαρανταπόρου σὲ Μένανε ἐναποθέτουν τὰ ὄνειρά
τους, γιὰ νὰ, τὰ τηρήσω καθάρια, σὲ Μένανε ἐμπιστεύονται τὰ σχέδιά τους γιὰ νὰ τοὺς προσανα-
τολίσω.

Ἐμένα ὅλοι σας ἀναζητεῖτε,

Ἐμένα νοσταλγεῖτε, καί:

Στές μπόρες σας μπροστὰ στὸ προσκυνητάρι μου καὶ στὴν εἰκόνα Μου, ἀνάψατε τὸ
κηρί σας.

Εἶμαι ὁ Καβαλάρης πὺ σᾶς προστατεύει,

Εἶμαι ἡ Πέτρα ἡ ἀθραυστή,

Εἶμαι ἡ πείρα τῶν αἰώνων,

Εἶμαι ὁ ὑπερασπιστὴς τῶν ἰδεωδῶν τῆς φυλῆς σας.

Οἱ Παπούδες καὶ οἱ Προπάποι Σου στὸ χαγιάτι τῆς παλῆας Μορφῆς τῆς Ἐκκλησίας Μου,
παίρνανε τὲς ἀποφάσεις τους, σὰν Ρωμαῖοι Συγκλητικοί.

Θὰ τὸ θυμᾶσαι καὶ Σὺ ἀκόμη — γιὰτὶ ἦσουν τότε μικρὸ παιδί καὶ χτυ-
ποῦσες κάποτε καὶ τὴν παλῆα καμπάνα τῆς παλῆας Μορφῆς τῆς Ἐκ-
κλησίας Μου.

Ἐλα τώρα — ἔμπα μέσα!

Προσκύνησε στοὺς καινούργιους θόλους μου, πὺ ξακουστοὶ Ζωγράφοι τῆς ἐπαρχίας μας τοὺς

στολίσανε καὶ τοὺς Ἀγιογραφήσανε.

Ἐδῶ, ἀποκάτω ἀπὸ τοὺς θόλους αὐτοὺς, ἔταπείνωσα ὅλους τοὺς ἐπιδρομεῖς
στὸ χωριὸ καὶ στὴν Ἐπαρχία μας».

Εὐλαβικὰ ἔσυρα τὰ βήματά μου μέσα στὴν Ἐκκλησιά,

ἀναψα ἓνα κερί,

προσευχήθηκα ἀρκετὴ ὥρα, καὶ ὅστερα βγήκα ἔξω:

Ἦτανε μεσάνυχτα!

Ἡ νυχτερινὴ φαντασμαγορία τοῦ τριγύρω τοπείου τῆς Γενέθλιας
Γῆς Μου καὶ ὁ Ἅγιος, ἐρμηνευθήκανε στὴν ψυχὴ μου σὰν δυὸ δυνάμεις, ποὺ βρί-
σκονται ἀναμεταξύ τους σὲ ἀτέλειωτο διάλογο:

Καὶ διερωτήθηκα:

Τί μπορεί νὰ ἀξίζει ἓνας ἐνθουσιασμός, ποὺ θὰ παραμένει σὰν φαιὰ ἀτομικὴ φαντασίωσις;

Κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἔκαμα τὴν σκέψη:

Τί ἀξίαν, μπορεί νὰ ἔχει, μιὰ ὑπερκόσμια τάξις, μιὰ ὑπερκόσμια δύναμις,
καὶ ἓνας βωμὸς ἱερὸς, χωρὶς τὴν συμμετοχὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποὺ ἐμψυχώνει ὅλα
καὶ δημιουργεῖ τὴν ἀνάταση τὴν ψυχικὴ;

Κι' ἀπάνω στὲς σκέψεις μου αὐτὲς πρόβαλαν στὸ βάθος μερικὲς Σκιές.

Εἶχαν βγῆ ἀπὸ τὴν κρύπτη τῆς Ἐκκλησιᾶς,

Μὲ πλησίασαν,

Μὲ κύκλωσαν,

— ὅπως καλὴ ὥρα — μὲ κυκλώνουν αὐτὴ τῇ στιγμῇ θύμησης — αὐτὸς ὁ ἐσωτερικὸς
ἥλιος τῆς ψυχῆς μου, γύρω ἀπὸ τὰ περασμένα μου.

Τὲς διέκρινα. . .

Ἦτανε αἱ ψυχὲς τῶν Παπούδων καὶ τῶν Προγόνων Μου, κι' ἀνάμεσά τους ἡ ψυχὴ τῆς Μά-
νας Μου!

Στὴν κρύπτη τῆς Ἐκκλησιᾶς ὑπάρχει τὸ Ὅστεοφυλάκιον, ποὺ φωτιζόντανε
ἀπὸ τὸ τρεμοσβύνον φῶς κάποιας κανδήλας.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ φῶς αὐτὸ τῆς κανδήλας πρόβαλε στὰ μάτια μου, σὰν συνάντησις τῆς
ψυχῆς μου μὲ συγγενικὲς ἀγαπημένες καὶ σεβάσιμες ψυχές, μέσα
στὸν τρικυμισμένον πλοῦν τοῦ караβιοῦ τῆς Ζωῆς μου.

Ποιὸς ξεύρει ὅμως, ἐὰν ἡ νοερά ἐκείνη συνάντησίς μου μὲ τὲς ψυχὲς τῶν περασμέ-
νων δὲν φωτίζουν ἴσως καὶ τὴν ὁδὸν μου, μέσα στὸν σκοτεινὸν ὠκεανὸν
τοῦ χρόνου!!!

Ἰσως. . .

Ἡ Ζωὴ ἄλλως τε δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ ἓνας αἰώνιος ριπα-
σμός, μιὰ ἀκάθεκτη ὀπτασία, ἐνῶ παράλληλα διὰ τῶν συμβόλων αἰσθητο-
ποιεῖται καὶ ὁ τραγικὸς κλῆρος τῆς παροδικότητος ὅλων μας, εἰς τὴν
κοιλιάδα αὐτὴν τῶν δακρύων, ὅπου ζοῦμε ὅλοι μας.

Αἱ Σκιὲς τῶν Προγόνων καὶ τῆς Μάνας Μου μὲ ἀφήκαν ἐν τῷ μεταξύ μονάχον τὴν
στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ ἡ νυχτερινὴ περιπλάνησή μου συνεχίστηκε, μέσα στῆς
νύχτας τὴν σιγαλιά, καὶ μέσα σ' ἓνα Οὐρανὸ ἀπέραντο, ὅπου τὰ σύννεφα γλυστροῦσαν
μαστιγωμένα ἀπὸ ἓνα τσουχτερὸ ἀεράκι.

Ἡ νυχτερινὴ περιπλάνησίς μου, γύρω ἀπὸ τοὺς χώρους καὶ τὰ ἱερὰ σκηνώματα
τῆς Γενέθλιας Γῆς Μου, ἔτελείωσε.

Καὶ θὰ μπορούσα μετὰ τοῦ Γάλλου ποιητοῦ Baudelaire, νὰ ἀναφωνήσω αὐτὴν τὴν στιγμὴ:

ὦ νύχτα!

ὦ! σκοτεινιά ἀναζωογονητικὴ;

Εἶναι γιὰ μένα μιὰ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴν ἀγωνία,

Εἶσαι γιὰ μένα ἡ προειδοποίησις γιὰ μιὰ ἐσωτερικὴ ἐορταστικὴ διά-
θεση.

Εἶσαι τὸ τεχνητὸν φῶς τῆς θεᾶς ἐλευθερίας».

Ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ Ἀρχοντικοῦ μου, ἀντικρύζω τὴν ὁδὸν τοῦ γύρισμά μου, πέραν
τῶν μεσονυχτίων ὥρων, νὰ προβάλλει ἀπὸ τὲς ἀπέναντι βουνοκορφές τὸ φεγγάρι
ῶχρο, ἐνῶ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Σαρανταπόρου — τοῦ στοιχειωμένου αὐτοῦ ποταμοῦ τῆς
Γενέθλιας Γῆς μου κατὰ τὴν ὥρα αὐτὴ τῆς ἀγρύπνιας μου, — ὁ φλοῖσβος τῶν νερῶν
τοῦ ἔμοιαζε σὰν κάποια μυστικὴ συμφωνία.

Καὶ ἐμείνα μὲ τὴν ἐντύπωση, πῶς τὸ ποτάμι αὐτὸ τὸ ἀγαπημένο καὶ τὸ ταξιδιάρικο, διηγό-
ντανε συχνὰ τὲς περιπέτειες ἀπὸ τὴν Ζωὴν τῶν Παπούδων καὶ τῶν Προγόνων Μου ἐκείνων, ποὺ
ἐμόχθησαν στὴν Ζωὴν τους, γιὰ κάτι τι καλύτερο καὶ ἀνώτερο, καὶ ποὺ στὴν ψυχὴ
μου προβάλλουν πάντοτε σὰν προσφιλεῖς ὁράματα.

Προβάλλουν. . . ναί. . . μέσα στὴν ἀποψινὴ παραίτησή μου, σὰν οἱ ὁδηγοὶ τοῦ πλοίου
ἐκείνου, ποὺ τὴν ὥρα αὐτὴ τῆς Πατριδογνωστικῆς Ὀπτασίας μου, με-
ταμορφώθηκε σὲ μαγικὸ καράβι καὶ διέσχιζε τὰ νερά τοῦ Σαραντα-
πόρου μέσα στὴν ὁμίχλην τῶν θρύλων.

Ἐδριπίδης Σούρλας
Παιδαγωγός

Η ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ Ο ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ

ὕπὸ Μιχ. Μιχαλοπούλου

Τ. Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἄλλοι συναφεῖς λόγοι, μὴ ἐλαττούμενοι εἰς ἀποδεικτικὸν κῦρος περὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν διατάξεων Π. Ἀκαδημιῶν, εἶναι οἱ κάτωθι:

Α'

«Εἰς τὰς Γερμανικὰς Παιδ. Ἀκαδημίας» (αἱ ὁποῖαι ὡς πρότυπα ὠδήγησαν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῶν ἰδικῶν μας Π. Ἀκ.) δὲν κατέστη δυνατόν νὰ καταρτισθῇ ὁ ἀριθμὸς ὥρῶν, ὡς θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν (24 δηλ. ὥραι κατὰ τὸ 1ον ἐξάμηνον, 18 διὰ τὸ 4ον ἐξάμηνον), ἵνα ἀπομένῃ ὡς οἷόν τε μέγιστος χρόνος πρὸς ἰδίαν ἐργασίαν τοῦ σπουδαστοῦ· ἐν τῇ πραγματικότητι αὗται κυμαίνονται μεταξὺ 30 ὥρῶν κατὰ τὸ 2ον ἐξάμηνον καὶ 25 ὥρῶν κατὰ τὸ 4ον ἐξάμηνον (τέλος τῆς διетуῆς φοιτήσεως), καίτοι εἰς τοὺς πλείστους τῶν κλάδων ἐπετεύχθη τὸ μέγιστον πρὸς τὰ κάτω». (Σελ. 71 τοῦ συγγράμματος «ὁ θεσμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἡ Μαράσλειος Παιδαγ. Ἀκαδημία» ὑπὸ Γεωργ. Παλαιολόγου 1939).

Αἱ ἰδικαί μας Π. Ἀκαδημίαι κατήρτισαν ἐν ἀρχῇ τῆς λειτουργίας των (1934) πρόγραμμα ἐβδομαδιαίας ἐργασίας 32 ὥρῶν διὰ τὴν Α' τάξιν καὶ 36 διὰ τὴν Β' ἥτοι 68 ὥρῶν ἐβδομαδιαίως δι' ἀμφοτέρας τὰς τάξεις μὲ ἀριθμὸν δὲ σπουδαστῶν 40 κατὰ τάξιν. Ἐν σελ. 53 τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου βιβλίου «ὁ θεσμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν κλπ.» ἀναγινώσκουμεν παράπονα τῶν Καθηγητῶν τῶν Τεχνικῶν, τῆς Γυμναστικῆς, τῆς Μουσικῆς καὶ τῶν Γαλλικῶν πιθανῶς δὲ καὶ τῶν Γεωπονικῶν, ὅτι ὁ διατιθέμενος εἰς τὸ πρόγραμμα χρόνος πρὸς διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τούτων εἰς τὴν Π. Ἀκ. εἶναι ἀνεπαρκής. Εἰς τὰ παράπονα ταῦτα ὁ μακαρίτης Γ. Παλαιολόγος ἀντιτάσσει, ὅτι ἐλπίζει σὺν τῷ

χρόνῳ οἱ μέλλοντες τρόφιμοι τῶν Π. Ἀκ. νὰ προσλαμβάνωνται πληρέστερον κατηρτισμένοι ἀπὸ τὰ Γυμνάσια εἰς τὰ ἀνωτέρω μαθήματα· τότε πλέον (λέγει) ὁ καθοριζόμενος χρόνος ἐν τῷ προγράμματι τῶν Π. Ἀκ. διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μνημονευθέντων μαθημάτων θὰ ἀποδείχθῃ ἐπαρκής καὶ θὰ παύσουν αἱ ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου μεμψιμοιρίαι τῶν Καθηγητῶν· προσθέτει δέ, ὅτι δὲν παρέλιπεν εὐκαιρίαν νὰ βοηθῇ τὴν μερίζονα ἐπίδοσιν τῶν μαθημάτων τούτων παραχωρῶν ἐξ ἄλλων μαθημάτων ἢ ἐξ ἐλευθέρων ἀπογευμάτων, ἢ ἐξ ἀπουσίας, λόγῳ νόσου Καθηγητῶν ἄλλων μαθημάτων.

Περαιτέρω ἐν σελ. 55, 56 ἐπιφέρων βραχείας παρατηρήσεις καὶ συμπληρώσεις ἐπὶ τῶν διδασθέντων μαθημάτων εἰς τὴν Παιδ. Ἀκαδ. κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος ἐπιλέγει ἐν σελ. 57 τὰ ἐξῆς: «Τὰ προγράμματα τῶν λοιπῶν μαθημάτων Γυμναστικῆς, Μουσικῆς καὶ Τεχνικῶν ἔχουσιν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καλῶς, ἀρκεῖ νὰ ἐξευρίσκηται, ὡς παρὰ τῇ Μαράσλ. Παιδ. Ἀκαδημίᾳ, ὁ ἀναγκαῖος χρόνος πρὸς πλήρη κατὰ τὸ δυνατόν ἐφαρμογὴν των».

Ὡς γενικῆς μορφῆς ἀντιπαρατήρησις εἰς τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα δύναται νὰ ἀντιταχθῇ, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ὑπόδειξις «νὰ ἐξευρίσκηται ὁ ἀναγκαῖος χρόνος πρὸς πλήρη κατὰ τὸ δυνατόν ἐφαρμογὴν ὀρισμένων μαθημάτων» καταδεικνύει, ὅτι εἶναι ἀνεπαρκής ὁ διατεθείς ἐν τῷ προγράμματι χρόνος πρὸς πλήρωσιν τῶν ὑφ' ἐκάστου τῶν μαθημάτων τούτων ἐπιδιωκομένων σκοπῶν· αὐξήσις δὲ τοῦ χρόνου τούτου μόνον ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν τριετῶς φοιτήσεως Π. Ἀκαδημιῶν εἶναι δυνατή, καθ' ὅσον αἱ διτάξεις Π. Ἀκ. βεβαρημέναι σήμερον δι' 87 ὥρῶν ἐβδομαδιαίως ἐργασίας ἐντὸς τοῦ σχολείου, εἶναι ἀπρόσφοροι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ἡ ἐπέκτασις αὕτη τῆς φοιτήσεως ἐπιβάλλεται ἤδη καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς ἐπὶ μέ-

ρους λόγους: α) ηὑξήθησαν ἐσχάτως κατ' ἀριθμὸν καὶ πλάτος περιεχομένου τὰ διδασκτέα εἰς τὰς π. Ἀκ. μαθήματα (17 διὰ τὴν Α' καὶ 20 διὰ τὴν Β' τάξιν) μὲ 42-45 ὥρας διδασκαλίας ἐντὸς τοῦ σχολείου δι' ἑκατέραν τάξιν ὡς ἀνωτέρω ἐδείχθη, β) ὑπερῆυξήθη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν ἀνελθὼν εἰς 70 κατὰ τάξιν· εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι ἡ πληθώρα τῶν μαθητῶν (καὶ δὴ μεγάλων τὴν ἡλικίαν) εἰς μίαν τάξιν τελεῖ ἐν ἀντιστροφῇ λόγῳ πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς μαθήσεως, ὅτι δὲ προσέτι οἱ πολλοὶ μαθηταὶ εἰς μίαν τάξιν καταπονοῦν τὸν διδάσκαλον καθιστῶντες τὸ ἔργον αὐτοῦ ἥττον ἀποδοτικόν· γ) δὲν ἐπληρώθη ἀτυχῶς ἡ ἐλπίς τοῦ ἀκαμάτου ἐκείνου παιδαγωγοῦ (τοῦ Γ. Παλαιολόγου), ἵνα οἱ μέλλοντες τρόφιμοι προσλαμβάνωνται «περισσότερον κατηρτισμένοι εἰς τὰ Τεχνικὰ καὶ τὰ ἄλλα μαθήματα» ἀλλὰ καὶ γενικώτερον δὲν ἔχομεν πλέον τὰ ἐχέγγυα ὅτι ἀνοίγομεν τὰς πύλας τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος εἰς τροφίμους ποιοτικῶς ὑπερτέρους, μὲ αὐστηρὰν μάλιστα ἐπιλογὴν (ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ Π. Ἀκ. σελ. 13 τοῦ βιβλίου «ὁ θεσμὸς τῶν Π. Ἀκαδημιῶν κλπ. ὑπὸ Γ. Παλαιολόγου»). Ὅντως τὰ εἰρημένα πλεονεκτήματα παρείχοντο ἄφθονα πρὸ τοῦ 1940, ἐγνώρισα δὲ ταῦτα ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως καὶ ὁ γράφων ὡς διευθυντῆς Μονοταξίου Διδασκαλείου καὶ Παιδ. Ἀκαδημίας. Ἐπλήγη ὁμως δεινῶς ἡ παντοιοτρόπως ἐπιθυμητὴ αὕτη κατάστασις, ὡς καὶ πᾶσα ἡ τοῦ Ἔθνους ἰκμάς, κατὰ τὴν 10ετῇ φοβερὰν τραγωδίαν τῆς Πατρίδος ἀπὸ τοῦ 1940-1950. Ἀκολουθῶς δὲ νέα ἰδανικὰ ἀνεπτύχθησαν, συντελούντων δὲ καὶ πολλῶν ἄλλων λόγων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κατάστασιν νὰ μένωμεν εὐχαριστημένοι, ἂν οἱ ἐκλέγοντες μέχρι πρό τινος χρόνου συνειδητῶς τὸ δημοδιδασκαλικὸν ἐπάγγελμα συνεκέντρωνον κατὰ τὰς εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις τὸν βαθμὸν 15 τῆς βαθμολογικῆς κλίμακος 1-20... δ) Δὲν ἔχουν, πλὴν ἐλαχίστων, αἱ Π. Ἀκ. τὰ κατάλληλα διδασκτήρια καὶ τὰ ἀναγκαῖα, πλήρως δὲ ἐξοπλισμένα παραρτήματα (περισχολικοὺς χώρους, γυμναστήρια, βιβλιοθήκας, ἐργαστήρια, προαύλια κ.λ.π.), τὰ ὅποια πάντα οὐ μόνον συντελοῦν εἰς τὴν ἀρτιωτέραν κατάρτισιν τῶν

τροφίμων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς διαρκὲς ἐρέθισμα κινοῦν αὐτοὺς εἰς αὐτόματον ἐνέργειαν μορφωτικὴν.

Ὅσον δὲ μεγαλύτεραι καὶ δυσαναπλήρωτοι εἶναι αἱ ἐλλείψεις αὗται, καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐμνημονεύθησαν ἀνωτέρω, ἀνάλογος φροντίς πρέπει νὰ καταβάλλεται διὰ τὴν δι' ἄλλου τρόπου ἀναπλήρωσιν αὐτῶν. Τὸ σπουδαιότατον δὲ (διὰ νὰ μὴ εἴπω τὸ μόνον) τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων τῶν θεραπευόντων τὰς πιεζούσας μορφωτικὰς ἀνάγκας τῶν μελλόντων διδασκάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (βλέπε καὶ τὰ πολλὰ μαθήματα τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος) εἶναι ἡ ἐπέκτασις τοῦ χρόνου τῆς μαθητείας τῶν ὑποψηφίων διδασκάλων ἀπὸ διετοῦς εἰς τριετῆ.

B

Ὑπὲρ τοιαύτης ἐπεκτάσεως ἐκηρύχθη ἐμμέσως καὶ ὁ Α.Ν. 953/1937 «περὶ Παιδ. Ἀκαδημιῶν», τοῦ ὁποίου συντάκτης εἶναι ὁ Γ. Παλαιολόγος· ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ συντάκτης τοῦ Ν. 5082/1933 περὶ (διταξίων) Π. Ἀκαδημιῶν. Λέγει δὲ ὁ Α.Ν. 953/1937 ἐν ἄρθρῳ 1: «Αἱ Π. Ἀκαδημίαι εἶναι Σχολαὶ Ἀνωτάτης Ἐκπαίδευσεως. Ὁ χρόνος φοιτήσεως εἰς αὐτὰς εἶναι διετής, δύναται δὲ νὰ παραταθῇ εἰς τριετῆ διὰ Β. Διατάγματος».

Ὑπὲρ τριετοῦς φοιτήσεως εἰς τὰς Π. Ἀκαδ. εἶχε κηρυχθῇ καὶ ὁ ἐθνικὸς διδάσκαλος, ὁ μακαρίτης Νικόλαος Ἐξαρχόπουλος, ἐκθέσας πλῆρες σχέδιον δι' ἀναδιοργάνωσιν τῆς λαϊκῆς παιδείας εἰς τὸ Διδασκαλικὸν Βῆμα τῆς 30-1-1953. Ἐκεῖ συνιστᾷ μεταξὺ ἄλλων «νὰ διαρρυθμισθῶσιν οἱ σκοποὶ τῶν Παιδ. Ἀκαδημιῶν, προγράμματα μαθημάτων καὶ αἱ μέθοδοι ἐργασίας οὕτως ὥστε αὗται νὰ μὴ εἶναι ἀπλᾶ κέντρα μαθήσεως, ἀλλὰ καὶ κέντρα διαπλάσεως προσωπικοτήτων, ἔτι δὲ κέντρα ἐπιστημονικῆς καὶ παιδαγωγικῆς ἐρεῦνης κλπ. κλπ. (Ὑπάρχει ὁμως εἰς τὰς διετοῦς φοιτήσεως Π. Ἀκαδημίας καὶ στοιχειωδῶς ἐπαρκὲς χρόνος πρὸς κατόρθωσιν τοσούτων ὑψηλῶν ἐπιδιώξεων);

Ὑπὲρ τριετοῦς φοιτήσεως εἰς τὰς Π. Ἀκαδ. ἔχει κηρυχθῇ καὶ σύσσωμος ὁ δημοδιδασκαλικὸς κόσμος, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς Ὁμοσπονδίας αὐτοῦ, ἢ ὁποῖα διὰ

τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου της, τοῦ Διδασκα-
λικοῦ Βήματος πολλάκις καὶ διὰ σχετι-
κῶν ὑπομνημάτων καὶ παρουσιάσεων πρὸς
τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας ἐζή-
τησε τὴν αὐξησιν τῶν ἐτῶν φοιτήσεως
εἰς αὐτάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ δημοσιογρα-
φικῶν διατριβῶν μεμονωμένων δημοδι-
δασκάλων.

Ὑπὲρ τριετοῦς φοιτήσεως ἐκηρύχθη
καὶ τὸ πρὸ μηνὸς ὁργανωθὲν Σεμινάριον
τῶν Παιδαγωγικῶν Καθηγητῶν κ.λ.π.
εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἑστίαν.

Εἶναι ἀληθῶς πολὺ δίσκολον νὰ κα-
ταλάβῃ κανεὶς τοὺς λόγους εἰς τοὺς ὁποί-
ους ἐστηρίχθησαν οἱ εἰσηγηθέντες πρὸ
διετίας τὴν κατάργησιν τοῦ τρίτου ἔτους
τῶν Π. Ἀκαδημιῶν. Μάλιστα δὲ τὸ θέμα
τοῦτο παρουσιάζει ἀνομοιότητά τινα ἐνερ-
γειῶν ἐπὶ ὁμοίας φύσεως ὑποθέσεων.

Τὸ ἔτος 1964, ταυτοχρόνως πρὸς τὴν
ἐπέκτασιν τῆς φοιτήσεως εἰς τὰς Π. Ἀκα-
δημίας, εἶχεν αὐξηθῇ καὶ ἡ φοίτησις ἀπὸ
τριετοῦς εἰς τετραετὴ εἰς τὴν Πάντειον

Σχολὴν καὶ τὴν Ἀνωτάτην Ἐμπορικὴν
τὸ δὲ καθεστῶς τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλων Ἀνω-
τάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων ὑπὸ
τὰς αὐτάς συνθήκας εὐρεθέντων, παρα-
μένει ἄθικτον μέχρι σήμερον.

Μόνον δὲ ἡ εἰς τὰς Π. Α. φοίτησις
ἐμειώθη. Θὰ ἦτο ἀληθῶς ἀποκαρδιωτικὸν
ἂν ἡ ἐνέργεια αὕτη ἀπέρρεεν ἐκ τῆς γνώμης
ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν εἶναι ἡττονος σημασίας
ἢ τὸ ἔργον τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων
ιδρυμάτων. Διότι οἱ διδάσκαλοι, καρπὸς
τῶν Π. Α. ἐπιτελοῦν ἔργον λίαν ἀξιόλογον
καὶ ἐθνοφελές.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ σοβαρώτεροι λόγοι οἱ
ἐπιβάλλοντες τὴν ἐπαναγωγὴν τῆς Παιδ.
Ἀκαδημίας εἰς τριετοῦς φοιτήσεως Ἀνώ-
τατον Παιδαγωγικὸν Ἰδρυμα. Ἄς ἐπανι-
δρυθῇ λοιπὸν ἡ τριετοῦς φοιτήσεως Παιδ.
Ἀκαδημία χάριν τῆς πληρεστέρας μορφώ-
σεως τοῦ λαοῦ μας, τοῦ ὁποίου τὰς πολλα-
πλᾶς ἀνάγκας μὲ δαψιλῇ χειρὶ ἐθεράπευσε
καὶ θεραπεύει θαυμαστῶς ἡ Ἐθνικὴ Κυ-
βέρνησις.

«...οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον...»

(Ἰωάννου, κεφ. γ' στιχ. 16)

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...»

Ὁ Μέγας τῶν Ἑθνῶν Ἀπόστολος, ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις, θεία ἐμπνεύσει, ἐξήρε τὸ μέγα γεγονός τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Πράγματι ὅταν εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν του ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τοῦτο μὲ τὴν φράσιν: «Ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ...», δὲν ἐννοεῖ τίποτε ἄλλο, παρὰ τὴν ἀπήχησιν καὶ τὴν ἀνταπόκρισιν ἣν εὔρεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἡ ἐνανθρώπις τοῦ Θεοῦ.

Τὸ πλήρωμα τοῦτο τοῦ χρόνου φαίνεται ὅτι ἀνεμένετο ἤδη πρὸ πολλοῦ. Παρ' ὅτι ὅμως πολλαί, κατὰ καιροὺς, ἀνεφύσαν φιλοσοφικαὶ δοξασταὶ καὶ θρησκευτικαὶ διδασκαλαί, οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ πληρώσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων μὲ τὸ ποθούμενον.

Τὰ κυρύγματα «περὶ θεοῦ» τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀπολυτρώσουν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν καὶ νὰ ἀποδεσμεύσουν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἀπὸ τὰς ποταπὰς παρορμήσεις καὶ τὰ χαμηλὰ ἐνστικτα ἐνεκα τῶν ὁποίων ὠδηγεῖτο αὕτη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀπογνώσεως, εἰς τὴν λεωφόρον τῆς πλήρους ἀποσυνθέσεως. Οἱ αἰῶνες παρήρχοντο. Ἡ ἀπόγνωσις ἐκορυφοῦτο. Ἡ ἔλευσις ἐνὸς Παντοδυνάμου καὶ ὑπερτάτου ὄντος ἐπροσδοκᾶτο. Ἡ λυτρωτικὴ του δύναμις ἐφλόγιζε καὶ ἐ-

καίεν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Μία νέα φιλοσοφία ἀνεμένετο. Ἐνα νέον δόγμα πίστεως πρὸς κάτι τὸ ἀδιανόητον καὶ ἀκατάληπτον. Πρὸς κάτι τὸ ἀφθαρτον καὶ τὸ αἰώνιον. Εἰς αὐτὸ ποὺ οἱ Ἀθηναῖοι ὠνόμαζον «Ἀγνώστον Θεόν». Εἰς αὐτὸ ποὺ ὁ Ἀριστοφάνης ὠραματίσθη ὡς κάτι διαφορετικὸν ἀπὸ τοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους. Τέλος δὲ εἰς αὐτὸ ποὺ ὁ Σωκράτης Περιγράφει ὡς «Τὸν δίκαιον ... ἄνδρα ἀπλοῦν, καὶ γενναῖον» ὅστις «... γυμνωτέος δὴ πάντων, πλήν δικαιοσύνης ... βεβασανισμένος εἰς δικαιοσύνην». Ἡ ἀνθρωπότης ἀνέμενεν ἕνα νέον σύστημα διδασκαλίας. Ἐνα σύστημα τὸ ὅποιον θὰ ἔκρουε τὰς συναισθηματικὰς χορδὰς τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ σύστημα ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ ἐξισορρόπη τὸ συναισθημα πρὸς τὴν νόησιν, ἥτις, ἤδη εἶχεν ἀρχίσει νὰ σημειώνῃ σταθερὰν πρόοδον.

Καὶ τοὺς φιλοσοφικοὺς ὀραματισμοὺς τῶν ἀρχαίων διεδέχθη ὁ δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως. Τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ...» δὲν ἀντεπεκρίνετο εἰς τὸ προσδοκώμενον. Καὶ ἦλθον οἱ Προφῆται. Καὶ ἐδίδαξαν καὶ προεφήτευσαν, καὶ ἐθαυματούργησαν. Ὅμως ἡ ἠθικὴ ἀποτελμάτωσις ἐκορυφοῦτο. Ἡ Ρωμαϊκὴ ρομφαία ἤνοιγεν ἠθικὰ τραύματα καὶ ἡ ἀνθρωπότης εἶχε φθάσει πλέον εἰς τὸ χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ. Τότε ὅμως «ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» καὶ «ὃν οἱ προφῆται προγκατήγγειλον, ὃν αἱ

γενεαὶ τῶν Ἰουδαίων προσεδόκουν, ὁ Χριστὸς τοῦ Κυρίου, ἐφάνη ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν». Ἡ μεσσιακὴ προσδοκία τοῦ Ἰουδαικοῦ λαοῦ λαμβάνει σάρκα καὶ ὀστέα. Ὁ θεοκρατικὸς βασιλεὺς, δὲν θὰ ἀπαλλάξη μόνον τὸ ἔθνος ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ θὰ φέρῃ καὶ τὴν ἐθνικὴν σωτηρίαν διὰ τοὺς Ἰουδαίους, λόγῳ τῆς εἰδικῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι θεωροῦν τὴν ἐποχὴν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ἐποχὴν Πληροτότος. Κατ' αὐτὴν θὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ πόθοι καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἐπὶ πλέον ὁ ἀναμενόμενος μεσσίας θὰ εἶναι ὁ κυρίαρχος ἐπὶ τῶν Βασιλέων καὶ τῶν Ἐθνῶν τῆς γῆς. Βασιλεῖς καὶ Ἐθνη θὰ συντριβοῦν ὑπὸ τὴν κραταιὰν δύναμιν τοῦ νηπίου τῆς Βηθλεέμ. Πάντες θὰ ἀναγνώρισουν καὶ θὰ ὑποταγοῦν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Οὕτω πῶς ἀνέμενεν καὶ οὕτω διεννοεῖτο τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος διὰ τὸν Ἀναμενόμενον. Καὶ τὸ θεῖον θαῦμα δονεῖ τὰς καρδίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐκεῖ εἰς τὸ μικρὸν καὶ θαμπὸν σπηλαῖον κοντὰ εἰς τὴν Βηθλεέμ συντελεῖται τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Θεοῦ. Μέσα εἰς τὸ ἔρεβος τῆς ἁμαρτίας φαίνεται μία λάμψι, μιὰ μικρὴ ἀχτίδα φωτός. Ἐνα ἄστρον προβάλλει πρὸς ὕστερα ἀπὸ ὀλίγον θὰ φωτίσῃ ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Εἶναι τὸ «χρυσαστέρι» τῆς Βηθλεέμ. Αὐτὸ τὸ μαγικὸν καὶ φεγγοβόλον ἄστρον πρὸς προοιῶνιζε τὴν ἀγάπην καὶ ὑπέσχετο τὴν συναδέλφωσιν καὶ τὴν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν τῶν λαῶν. Τὸ ἄστρον πρὸς ὠδήγησε τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς, τοὺς Μάγους τῆς Ἀνατολῆς, εἰς τὴν πτωχικὴν φάτνην τοῦ μικροῦ καὶ παγωμένου σπηλαίου. Ἐκεῖ πρὸς ἡ ταπεινοφροσύνη τοῦ Θεοῦ προβάλλει μὲ ὅλην τὴν μεγαλοπρέπεια. Ἐκεῖ πρὸς συναντῶνται καὶ ὑποτάσσονται εἰς τὸ θεῖον οὐράνιοι καὶ ἐπίγειοι δυνάμεις. «Ποιμένες ἀγραυλοῦσιν, ἄγγελοι δοξάζουσι, μάγοι δῶρα προσφέρουσι». Ὅποια συναδέλφωσις! Ὅποια ἰσότης ἀνθρώπων ἐναντι τοῦ Θεοῦ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ βρέφους ἐντὸς τοῦ σπηλαίου! Οἱ ποιμένες, οἱ ἄγνοοι ἄνθρωποι, οἱ ἀνίδεοι

τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς θὰ ἐλέγαμεν σήμερον, προσκαλῶνται πρῶτοι, διὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ θεοῦ βρέφους. Μέσα εἰς τὰς ἀθώας καὶ ἀγνάς καρδίας των, εἰς τὰς ἀνιδέους καὶ ἀνεπηρεάστους ἐκ τῶν κοσμικῶν κακῶν, θὰ ἐμφυτεύσῃ ὁ ὕψιστος τὴν ἀρχὴν τῆς πεφωτισμένης γνώσεως καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ξεκινήσῃ καὶ θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ γέννησις τῶν Χριστιανικῶν ἀρετῶν. Καὶ οἱ Μάγοι, οἱ πεφωτισμένοι ἱερεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὸ λαμπερὸν ἄστρον, θὰ τρέξουν εἰς τὴν ἀέναον φωτεινὴν πηγὴν διὰ νὰ ἀρυσθοῦν τὸ αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον φῶς τῆς γνώσεως. Τὰ πολύτιμα δῶρα των εἶναι τὸ μικρὸν ἀλλὰ ἀληθὲς δεῖγμα τῆς ὑποταγῆς των εἰς τὸν θεάνθρωπον καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῆς θεοκρατικῆς ἐξουσίας τοῦ βρέφους τῆς Βηθλεέμ. Ἐξω δὲ καὶ ὑπεράνω τοῦ Σπηλαίου καὶ τῆς Φάτνης ἡ φωτεινὴ κλίμαξ - ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν - γέμει ἀγγέλων. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη...» Τὸ χαρμόσυτον ἄγγελμα ἔρχεται εἰς τὴν γῆν ἀπὸ «πρῶτο χέρι». Ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ φωτός. Ἀπὸ Αὐτὸν Τοῦτον τὸν Θεόν.

Τὶ μαγεῖα καὶ τὶ ἀγαλίσσις τὸ χειμωνιάτικο ἐκεῖνο βράδυ! Καὶ ἐνῶ ἡ Βηθλεέμ κοιμᾶται τὸν ὕπνον τῆς ἀκολασίας, ὀλίγα βήματα πρὸς πέρα, μέσα εἰς ἓν φυσικὸν κατασκευάσμα καὶ ἐν μέσῳ ἑνὸς φυσικοῦ περιβάλλοντος γεννᾶται Αὐτὸς πρὸς ἐπέπρωτο νὰ ἄρῃ εἰς τοὺς ὤμους αὐτοῦ τὸ βδελυρὸν παρελθόν τῆς ἁμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος. Ναί. Τὸ φυσικὸν αὐτὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἐπέλεξεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἐνανθρώπισιν του μαρτυρεῖ τὴν πραγματικὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς φύσεως. Μαρτυρεῖ τὴν πραγματικὴν ταπείνωσιν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἔδει νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ ἀνατάμῃ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ δυνήθῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀναγέννησιν του, τὴν ἀναδημιουργίαν του καὶ τὴν πεφωτισμένην γνώσιν τῆς ψυχῆς του. Μαρτυρεῖ τέλος αὐτὸ πρὸς διεκήρυξεν ὁ ἴδιος ἀργότερον: «ὅστις θέλει γενέσθαι πρῶτος ἔστω πάντων διάκονος».

Καὶ ἡ βηθλεέμ θὰ ξυπνήσῃ. Καὶ ὁ ἥλιος θὰ ἀνατείλῃ πρὸς λαμπερόν. Ἀλλὰ τὸ ἀστέρι τὸ χρυσοπόρφυρο δὲν θὰ χάσῃ

τὴν λάμπει του. Καὶ θὰ πληροφορηθοῦν πάντες «οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ» ὅτι «ὁν Ἡσαΐας προεφήτευσεν» ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ θὰ ζητήσουν νὰ μάθουν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Καὶ θὰ ἐκμανοῦν βασιλεῖς διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ νέου Βασιλέως. Καὶ ἡ ἀνθρωπίνη μορφή θὰ ὀργιάσῃ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν διὰ τῆς σφαγῆς τῶν δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων καὶ ὁ προφητικὸς λόγος θὰ εὕρῃ τὴν δικαίωσίν του μὲ τὸ «φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾷ Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς»... Ὅμως ἡ νοσηρὰ ἀνθρωπίνη σκέψις δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ προεικάσῃ ὅτι ὁ μέγας Βασιλεὺς θὰ φιλοξενηθῇ εἰς ἓνα πτωχὸν καὶ ἐρημικὸν σπήλαιον. Εἰς ἓνα σπήλαιον τὸ ὁποῖον ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ τὸ φωτεινότατον ὁρόσημον πρὸς τὸ ὁποῖον ἐστρεφε καὶ στρέφει πάντοτε τὰ βλέμματά της ἡ ἀνθρωπότης. Τὸ σπήλαιον ποῦ ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ τὸν μαγικὸν χώρον καὶ μᾶς κάμνει νὰ στρέφομεν, κατὰ τὰς ἀγίας αὐτὰς ἡμέρας, νοερῶς τὴν σκέψιν μας πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὅπου ἐξετυλίχθη τὸ «ξένον καὶ παράδοξον μυστήριον». Καὶ πόσον θὰ ἠθελεν ὁ καθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς νὰ εὕρισκετο ἐκεῖ. Νὰ ἴδῃ τὴν Παρθένον κρατοῦσαν εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸν ἄσκαρον ἐν σαρκί. Νὰ νοιώσῃ τὸ χνῶτο τῶν ζώων - τὴν πρώτην συντροφίαν τοῦ Χριστοῦ - νὰ ζεσταίνῃ τὴν καρδίαν του καὶ νὰ ἀπαλύνῃ τὸν πόνον του. Νὰ συνομιλήσῃ μὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀγαθοὺς ποιμένας. Νὰ συμπάλῃ μὲ τοὺς ἀγγέλους τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις...» Νὰ νοιώσῃ, τὸ χαμόγελο τοῦ μικροῦ Χριστοῦ νὰ τοῦ χαϊδεύῃ τὸ πρόσωπο καὶ νὰ τοῦ ὑπόσχεται αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ψάχνει εἰς τὴν ζωὴν του καὶ δὲν θὰ μπορέσῃ ποτὲ νὰ τὸ εὕρῃ. Αὐτὸ ποῦ οἱ ἄγγελοι ὀνόμαζον «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Νὰ ζήσῃ, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον, τὴν φυσικὴν ζωὴν τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου ἐντὸς ἐνὸς πρωτογόνου περιβάλλοντος. Νὰ ἀνασκαλέψῃ κατόπιν τὰ ὑλικά καὶ τὸν διάκοσμον τῆς φάτνης. Νὰ πιάσῃ εἰς τὰς χεῖρας του, τὰ ἄχυρα τῆς πρώτης στρωμνῆς τοῦ Ἰησοῦ. καὶ τότε θὰ ἀναφωνήσῃ μαζί μὲ τὸν ποιητὴν «Νᾶμουν τοῦ σταύλου ἐν ἄχυρο ἓνα χρυσὸ κομμάτι τὴν ὥρα π' ἀνοιξε ὁ Χριστὸς σιτὸν

ἥλιο του τὸ μάτι...» Καὶ ποιὸς δὲν θὰ ἠθελε, πράγματι, νὰ εὕρισκετο εἰς τὸν χώρον αὐτόν! Νὰ ἀνασυνδέσῃ τὴν ψυχὴν του μὲ τὴν γέννησιν τοῦ θεανθρώπου. Νὰ γεννηθῇ ἐντὸς του τὸ θεῖον θαῦμα. Διότι ἂν τὸ τοιοῦτον δὲν συμβῇ, ἔστω καὶ χιλίας φορές ἂν γεννηθῇ ὁ Ἰησοὺς εἰς τὸ σπήλαιον τῆς βηθλεέμ, χωρὶς νὰ γεννηθῇ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν του ψυχὴν, τότε νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι οὐδέποτε ἐγεννήθη ὁ Ἰησοὺς δι' αὐτόν.

Οἱ αἰῶνες καὶ τὰ ἔτη παρέρχονται. Αἱ γενεαὶ διαδέχονται ἀλλήλους. Πολλάκις τὰ συμφέροντα τῶν ἀνθρώπων ἀλληλοσυγκρούονται καὶ οἱ πόλεμοι μένονται. Τὸ μῖσος τῶν ἀντιπάλων κορυφοῦται καὶ ὁ θάνατος σφραγίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐχθρῶν καὶ φίλων, δικαίων καὶ ἀδίκων, ἀθῶων καὶ ἐνόχων.

Ὅμως εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἐκάστου ἀνθρώπου ὑπάρχει μιὰ σπίθα ἀνεξικακίας καὶ ἀγάπης τὴν ὁποῖαν τοῦ ἐκκληροδότησε τὸ ἄστρον τῆς Βηθλεέμ. Εἶναι ἡ σπίθα ἣτις ἀναμένει τὸ ἔναυσμα διὰ νὰ ἀνάψῃ καὶ νὰ πλημμυρίσῃ μὲ καλωσύνην, καὶ ἀγαλίᾳσιν τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τὸ ἔναυσμα αὐτὸ ἐρχεται νὰ μᾶς τὸ δώσῃ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἡ γέννησις τοῦ θεανθρώπου. Ἄς τὸ δεχθῶμεν, λοιπόν, καὶ ἄς τὸ δεχώμεθα πάντοτε, διότι πάντοτε πρέπει νὰ καίῃ τὰς ψυχὰς μας ἡ φλόγα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συμφιλίωσης μὲ τοὺς συνανθρώπους μας. Μόνον μὲ αὐτόν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῶμεν νὰ πορευθῶμεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀγιωσύνης. Μόνον οὕτω θὰ πλησιάσωμεν τὸ σπήλαιον μὲ τὴν Φάτνην. Καὶ ἐκεῖ, ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κακίας καὶ ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας, ἄς ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν θεάνθρωπον νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ προσκυνήσωμεν, ὥς οἱ μάγοι καὶ οἱ ποιμένες, ὅχι πλέον τὸ θεῖον βρέφος, ἀλλὰ τὸ ἅγιον ὄνομά του. Καὶ ἐξερχόμενοι τοῦ σπηλαίου, ἄς συμπορευθῶμεν μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ ἄς συμπάλλωμεν μετ' αὐτῶν τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Σύμβουλος Δ.Ο.Ε.

Η ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ιωάννου Χαλαμποπούλου

Υποδιευθυντού Μαρασλείου Παιδ. Ακαδημίας.
Πτυχιούχου τών Παιδαγωγικών και τής Ψυχολογίας τών Παν/μίων Έξέστερ-Άγγλίας και
Έδιμβούργου - Σκωτίας.

Α.

Εισαγωγή

Εύθως ἐξ ἀρχῆς θὰ πρέπει νά τονισθῇ: α) Ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐξαιρετικά πολὺπλοκο, καὶ συνεπῶς ἡ ἔρευνα αὐτοῦ πολὺ δύσκολη. β) Ὅτι ὁ ρυθμὸς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ κατὰ τὴν σχολικὴν περίοδον εἶναι βραδύτερος καὶ σταθερώτερος ἀπὸ ὅσο εἶναι κατὰ τὴν προσχολικὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ συναισθηματικὴ σταθερότης τοῦ παιδιοῦ μεγαλύτερη, καὶ γ) Ὅτι ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παιδιοῦ εἶναι στενὰ συνδεδεμένη πρὸς τὴν συναισθηματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Ἡ ὑπερέντασις, ἡ ἀγωνία, οἱ ἀγχῶδεις καταστάσεις, οἱ συναισθηματικὲς δυσκολίες καὶ οἱ ἐσωτερικὲς συγκρούσεις ἐμποδίζουν τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ. Διὰ τούτου οὐκ ἔστιν ἀνάπτυξις ἀλλ' ὑπάρχει μόνον ὅταν τὸ παιδί δὲν ζῇ σὲ νευρωτικὴν κατάστασιν. Ἡ συναισθηματικὴ ἀνωριμότης, ὁ παιδισμὸς καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐξάρτησις ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζουν τὴν ἱκανότητα μαθήσεως τοῦ ἀτόμου. Ἡ ικανοποιητικὴ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἀκολουθεῖ ἱκανοποιητικὴν συναισθηματικὴν ἀνάπτυξιν. Γὰρ τὸν λόγο αὐτό, ἡ διέξοδος τῶν συναισθημάτων μετὰ τὸ ἐλεύθερον παιχνίδι, τὴν ρυθμικὴν γυμναστικὴν, τὴν ἱκανογραφίαν, τὴν ζωγραφικὴν τῆς χειροτεχνικῆς ἐργασίας καὶ τὸ σχολικὸν θέατρο, ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα καὶ εἶναι λίαν ἀπαραίτητη στὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ ἰδιαίτερα στὴν ἡλικίαν τῶν 7 ἐτῶν.

Ἡ ἡλικία τῶν 6 καὶ 7 ἐτῶν ἀφ' ἑνός, καὶ τῶν 11 καὶ 12 ἐτῶν ἀφ' ἑτέρου, θεωροῦνται ὡς δύο σημαντικὰ στάδια τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ. Γύρω στὸ 7ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, τὸ παιδί ἀρχίζει νὰ ἐξέρχεται βαθμιαίως ἀπὸ τὸν συγκριτισμὸν του. Στὸ 11ον ἢ 12ον ἔτος, τὸ στάδιον τοῦ συγκριτισμοῦ ἔχει παρέλθει, τὸ παιδί ἔχει τὴν ἱκανότητα τῆς ἀναλύσεως ἐνὸς ὅλου εἰς τὰ μέρη αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκ νέου συνθέσεως αὐτοῦ, καὶ ἐμφανίζονται ἤδη οἱ ἀφηρημένοι λογικοὶ συλλογισμοί. Ἐν τούτοις στὸ 11ον ἢ 12ον ἔτος ἡ ἀνάπτυξις τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων τοῦ παιδιοῦ δὲν ἔχει ἀκόμη συμπληρωθῇ. Ὁ ἀνθρωπὸς ἀπὸ ὅλα τὰ πλάσματα τῆς γῆς ἔχει τὴν μακροτέρα περίοδον σχολικῆς ἀνωριμότητος. Ὁ ὀργανισμὸς τοῦ εἶναι τόσο πολὺπλοκος, ὥστε, χρειάζονται 20 περίπου χρόνια γὰρ ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ εἶναι βαθμιαίως· τόσο βαθμιαίως ὥστε πολλὰς φορές διαφεύγουν τὴν προσοχὴν καὶ σπανίως τὴν ἀντιλαμβάνομεθα κατὰ τὸν χρόνον ποὺ συμβαίνουν. Καὶ ἐπὶ προσθέτως συντελοῦνται μετὰ τέτοια συνεχῆ κανονικότητα, ὥστε καθεὶ ἔτος τὸ παιδί νὰ σημειῶνῃ μίαν ἐξέχουσαν πρόοδον. Τὸ παιδί δὲν πρέπει νὰ ἀνομένωμε ὅτι θὰ προοδεύσῃ ἐξ ἴσου σὲ ὅλα τὰ πεδία τῆς ἀγωγῆς. Κάθε παιδί ἔχει ἐνιαῖον πρότυπον ἀναπτύξεως. Κάθε παιδί εἶναι ὁ καλύτερος ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τοῦ ἐσθίου.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς ψυχολογίας δὲν εἶναι ἀκόμη σὲ θέσιν νὰ φωτίσῃ ὅλες τὰς πλευρὰς τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ. Μόνον ἡ διάγνωσις τῆς γενικῆς νοημοσύνης τοῦ παιδιοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ μετὰ βεβαιότητα, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν ὁμαδικῶν καὶ ἀτομικῶν τεστ νοημοσύνης. Γὰρ τὴν διάγνωσιν τῶν εἰδικῶν ἱκανοτήτων ἢ ταλέντων, δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη ἀσφαλῆ κριτήρια, διότι οἱ εἰδικὲς ἱκανότητες, μετὰ ἐλάχιστες μόνον ἐξαιρέσεις, ἐκδηλώνονται συνήθως γύρω στὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ. Γὰρ νὰ κρίνῃ κανεὶς καλύτερα τὴν διανοητικὴν ἱκανότητα ἐνὸς παιδιοῦ ἡλικίᾳ 7 ἕως 12 ἐτῶν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συμβουλευθῇ πολλὰς διαφωτιστικὰς πηγὰς, ἥτοι: τεστ νοημοσύνης, σχολικὴν ἐπίδοσιν, οἰκογενειακὸν καὶ σχολικὸν περιβάλλον, κατάστασιν τῆς υγείας, χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ κλπ.

Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ τονισθῇ καὶ ἡ ἐνότης τοῦ ψυχικοῦ βίου. Ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ ἀνθρώπου δὲν δύναται νὰ ἀναλυθῇ στὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα του, ἀλλὰ ἀποτελεῖ μίαν ἀδιαίρετον ἐνότητα. Ἡ διαίρεσις τοῦ ψυχικοῦ βίου εἰς τὰ τρία μέρη, ἥτοι α) τὸ γνωστικόν, β) τὸ συναισθηματικόν καὶ γ) τὸ βούλητικόν, εἶναι τεχνητὴ, καὶ γίνεται γὰρ νὰ διευκολύνῃ τὴν πληρέστερην καὶ λεπτομερέστερην μεθοδικὴν μελέτην αὐτοῦ. Ἡ νόησις, τὸ συναισθηματικὸν καὶ ἡ βούλησις δὲν ἀποτελοῦν ἀνεξάρτητες λειτουργίας, οὔτε δύναται νὰ ἀπομονωθῶν, ἀλλὰ εἶναι ἀπλῶς ἐκφάνσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐνιαίας ψυχικῆς πραγματικότητος. Εἶναι φανερόν ὅτι οἱ σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου ἐπηρεάζονται καὶ τροποποιοῦνται συνεχῶς μετὰ τὴν ἐπέμβασιν τῶν διαφόρων συναισθημάτων ἢ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ, καὶ ἀντιστρόφως ὅτι, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν διανοημάτων καὶ ἰδεῶν μας, γεννῶνται νέα συναισθήματα καὶ ἀναπτύσσονται νέαι βουλητικὲς τάσεις. Ὅπως μετὰ τῶν διαφόρων ὀργάνων ὑπάρχει ἀλληλεπίδρασις καὶ ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐνιαῖος καὶ ἀδιάσπαστος, ἡ δὲ ὀργανικὴ ζωὴ εἶναι τὸ καθολικὸν ἀποτέλεσμα τῆς λειτουργίας ὅλων τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων, ἔτσι καὶ μετὰ τῶν διαφόρων ψυχικῶν φαινομένων, τῶν διαφόρων καταστάσεων τῆς συνειδήσεως, ὑπάρχει ἀλληλεπίδρασις καὶ ὁ ψυχικὸς μας κόσμος εἶναι ἐνιαῖος καὶ ἀδιαίρετος, ὁ δὲ ψυχικὸς βίος εἶναι τὸ κα-

θολικό αποτέλεσμα της λειτουργίας των επί μέρους πνευματικών λειτουργιών και διανοητικών Ικανοτήτων. Γενικώτερα, ο ψυχοσωματικός οργανισμός του παιδιού αποτελεί ένα αδιαίρετο όλον, μία οργανική ενότητα. Ο καθόλου βίος του ανθρώπου αποτελεί ένα ενιαίο όλον, και η διαίρεσις αὐτοῦ σὲ σώμα καὶ πνεῦμα, ὡς καὶ οἱ μερικώτερες υποδιαίρεσεις τοῦ νοητικοῦ, τοῦ θυμικοῦ καὶ τοῦ βουλευτικοῦ εἶναι τεχνητές. Ἐτσι, ὅλες οἱ συνειδητές καὶ σκοπίμες παιδευτικές ἐνέργειες τοῦ σχολείου πρέπει νὰ κατὰστέλλουν πρὸς τὴν ἐνότητα τοῦ ψυχοφυσικοῦ οργανισμοῦ τοῦ παιδιοῦ.

Ἐπίσης κατὰ τὸν διάσημο ἀμερικανὸ ψυχολόγο Arnold Gesell, ὁ κύκλος τῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδιοῦ εἶναι συνεχής. Ὁλόκληρη ἡ ἀνάπτυξις πού ἀκολουθεῖ κάθε ἡλικία βασίζεται ἐπὶ τῆς προηγούμενης ἀναπτύξεως. Ἡ πορεία της εἶναι περίπου μίγμα περίεργης δημιουργίας καὶ διαιωνίσεως. Τὸ παιδί ἐξελλίσσεται διαρκῶς πρὸς κάτι νέο. Καὶ ἐπὶ προσθέτως εἶναι τὸ ἄθροισμα τῶν ἡλικιῶν τοῦ παρελθόντος του, ὡς καὶ ἡ οὐσία τούτων. Ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ σὲ ἡλικία λ.χ. 12 ἐτῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ὧν συνέβησαν εἰς αὐτὸ ἀπὸ τὴν γέννησίν του καὶ τοὺς 9 μῆνες τῆς ἐνδομητρίου περιόδου, διότι ὁλόκληρο τὸ παρελθὸν του ἦτο ἓνα εἰσαγωγικὸ στάδιο. Ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ὠριμότητα καὶ τὴν πείρα του. Ἡ πείρα του πάλι προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν ὠριμότητα καὶ τὸ πολιτιστικὸ περιβάλλον στὸ ὁποῖο ζῇ.

Κατὰ τὴν ἐξέτασι καὶ ἐκτίμησι τῆς διανοητικῆς ἐξελίξεως τοῦ παιδιοῦ, ὁ παιδαγωγὸς θὰ πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰ διάφορα ἐξελικτικὰ στάδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα δέχεται τὸ κάθε παιδί, μετὰ τὸν δικό του ρυθμό, στὸν δικό του χρόνο. Θὰ γνωρίζῃ ὅτι τὰ παιδιά δὲν εἶναι ἐνήλικοι ἐν μικρογραφίᾳ. Οἱ μαθηταὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐξελλίσσονται μετὰ τὸ δικό τους ἑκάστος ρυθμό, εὐρίσκονται σὲ διάφορα ἐξελικτικὰ στάδια. Ἐτσι κάθε παιδί ἔχει τὶς δικῆς του ψυχολογικῆς καὶ πνευματικῆς ἱκανότητες καὶ συνεπῶς ἀπαιτήσεις. Κάθε πρόωρος διδασκαλία λ.χ. τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς, τῆς ἀριθμητικῆς κλπ. ἔχει δυσμενεῖς συνέπειες στὸ παιδί. Καθῆκον τοῦ διδασκάλου-παιδαγωγοῦ εἶναι ἡ ὁργάνωσις τοῦ καταλλήλου παιδευτικοῦ περιβάλλοντος, μετὰ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ψυχικὰ καὶ διοικητικὰ, γιὰ τὴν ὠρισμένη ἡλικία, ἐρεθίσματα.

Γιὰ τὴν ἐκτίμησι τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων τοῦ μαθητοῦ, ἐκτὸς τῶν ἐξελικτικῶν σταδίων, εἶναι ἀπαραίτητο ὁ διδάσκαλος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὶς μεγάλες ἀτομικῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχουν μετὰ τῶν παιδιῶν τῆς αὐτῆς τάξεως. Τὰ παιδιά μιᾶς ὠρισμένης ἡλικίας διαφέρουν σημαντικὰ μετὰ τῶν ὧν ἀφορᾷ τὸν βαθμὸ τῆς γενικῆς νοημοσύνης καὶ τὶς εἰδικῆς αὐτοῦ ἱκανότητες (Μνήμη, μουσικὴ ἱκανότης, γλωσσικὴ ἱκανότης, μαθηματικὴ ἱκανότης, μηχανικὴ ἱκανότης, καλλιτεχνικῆς ἱκανότητες, πρακτικὴ ἱκανότης καὶ χειροτεχνικὴ δεξιότης). Ἐτσι στὴν αὐτὴ τάξι ὑπάρχουν μαθηταὶ κανονικῆς νοημοσύνης, μαθηταὶ εὐφυεῖς, ὡς καὶ μαθηταὶ χαμηλῆς νοημοσύνης. Γιὰ τὸν σχηματισμὸ δὲ ἐγκύρου καὶ ἀσφαλοῦς γνώσεως τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων ἐνὸς μαθητοῦ, ἐκτὸς τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν στὰ σχολικὰ μαθήματα ἀπαιτεῖται ἀκόμη ἡ χρῆσις ἐπιστημονικῶν κριτηρίων, δηλαδὴ τῶν νοημοσύνης, τῶν μετρήσεως τῶν ἐπὶ μέρους πνευματικῶν λειτουργιῶν (προσοχῆς, μνήμης, παρατηρητικότητος κλπ.) τῶν μετρήσεως τῶν εἰδικῶν ἱκανοτήτων, ὡς καὶ τῶν ἀποδόσεως στὰ σχολικὰ μαθήματα.

Κατὰ τὴν ἐρευνα τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως στὸ κεφάλαιο πού ἀκολουθεῖ, θὰ ἐξετασθῶν α) οἱ πνευματικῆς λειτουργίαι τῆς προσοχῆς καὶ τῆς μνήμης, β) ἡ νόησις ἢ λογικὴ καὶ γ) οἱ εἰδικῆς ἱκανότητες ἢ ταλέντο. Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἐξετασθῶν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ παιδιοῦ τῆς σχολικῆς ἡλικίας καὶ θὰ διατυπωθῶν τὰ κυριώτερα παιδαγωγικὰ συμπεράσματα, γιὰ τὴν πρακτικὴν τούτων ἐφαρμογήν.

Η ΠΡΟΣΟΧΗ

Ἡ προσοχὴ τῶν μικρῶν παιδιῶν εἶναι πολὺ περιορισμένη. Ἡ μεγαλυτέρα διανοητικὴ φύσεως διαφορὰ πού ὑπάρχει μετὰ τῶν παιδιῶν ἡλικίας 7-14 ἐτῶν παρατηρεῖται ἰσῶς στὴν δύναμι τῆς προσοχῆς. Στὰ μικρὰ παιδιά ἡ δύναμις τῆς διανοητικῆς ὁργανώσεως εἶναι πολὺ περιορισμένη. Ἐλάχιστοι ἰσῶς διδάσκαλοι ἀντιλαμβάνονται πλήρως πόσο μικρὰ εἶναι τὰ ὅρια τῆς προσοχῆς τοῦ παιδιοῦ. Ἀπὸ τοῦ 7ου ὁμοῦς μέχρι τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἡ δύναμις τῆς ἐκουσίας προσοχῆς τοῦ παιδιοῦ αὐξάνει ταχέως, ἀν καὶ στὶς δύο κατώτερες τάξεις τοῦ λαϊκοῦ σχολείου εἶναι ἀκόμη ἀρκετὰ περιορισμένη. Τὰ ψυχολογικὰ δεδομένα συνιστοῦν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκάστοτε διδασκόμενων στὸ παιδί θεμάτων, στὶς ἡλικίες κάτω τῶν 10 ἐτῶν, πρέπει νὰ εἶναι μικρός, τὰ δὲ προβλήματα λ.χ. τῆς ἀριθμητικῆς νὰ περιλαμβάνουν μόνο δύο ἢ τρεῖς μικρῆς βαθμίδες ἀριθμητικῆς σκέψεως. Ἡ προσοχὴ τοῦ παιδιοῦ δύναται ἐν τούτοις νὰ διοτηρῇται ἐπὶ μακρότερο χρόνο, ἀν τὸ ἐκάστοτε διδασκόμενον μάθημα ἔχει ποικιλία περιεχομένου, καὶ τὸ παιδί εἶναι ἐλεύθερο νὰ κινῆται ἐντὸς τῆς αἰθούσης διδασκαλίας, νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ χρησιμοποιοῖ πολὺ τὰ χέρια του. Ὅταν ὁμοῦς τὸ παιδί φθάσῃ τὸ 10ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καλὸν εἶναι νὰ ἀσκήσῃ τὴν δύναμι τῆς συγκεντρώσεως τῆς προσοχῆς του μέσυν-εχῇ ἀσκησὶ τῆς βουλήσεώς του, ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωσι πού ἡ διδασκτεὰ ἐνότης δὲν προκαλεῖ ἐνδιαφέρον καὶ εὐχαρίστησι, καὶ τοῦ εἶναι ἀνιάρη.

Η ΜΝΗΜΗ

Ἡ μνήμη εἶναι μία πολυσύνθετη καὶ ὀχι ἀπλῇ διανοητικὴ λειτουργία. Ἡ μνήμη διαφόρων πρα-

(1) Χαραλαμποπούλου Ἰωάννου: Ἡ Συνολικὴ Ἀντίληψις τοῦ παιδιοῦ. Περιοδ. «Σχολεῖο καὶ Ζωή», τευχ. 11)1967.

γμάτων ή γεγονότων εξαρτάται εκτός τών άλλων και από τον βαθμό της προσοχής και τον βαθμό της κατανοήσεως τούτων.

Υπάρχει μία εύρεως διαδεδομένη λαϊκή γνώμη, ή οποία έκπηγάζει από διάσημους Ψυχολόγους του παρελθόντος, — όπως ο Binet και ο Stanley Hall —, ότι το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του παιδιού μέχρι την ηλικία τών 11 ετών είναι ή εξαιρετική μηχανική μνήμη. Τα επιστημονικά ωστόσο δεδομένα δεν συμφωνούν με την άποψη αυτή. Η μνήμη του παιδιού μέχρι το 11ον έτος της ηλικίας του είναι αδύνατη, και τούτο όφείλεται στο γεγονός ότι οι ανώτερες διανοητικές ικανότητες του παιδιού δεν έχουν αναπτυχθή ή χρησιμοποιηθή επαρκώς. Η μνήμη ενός παιδιού ηλικίας λ.χ. 8 ή 9 ετών είναι κατά κανόνα κατώτερη από την μνήμη ενός μεγαλύτερου σε ηλικία αλλά της αυτής νοημοσύνης παιδιού. Η μνήμη τών έμνηλικών είναι υπερέτερα της μνήμης τών παιδιών. Στους ένηλικους ή δύναιμις και της μηχανικής και της λογικής μνήμης αλλά και ή δύναιμις της άμέσου αναπλάσεως τών μεμαθημένων, σε σύγκρισι με την αντίστοιχη μνήμη του παιδιού της σχολικής ηλικίας, είναι καθ' όλα ισχυροτέρα. Το μόνο σημείο στο ένεργητικό τών παιδιών είναι ότι τα παιδιά μαθαίνουν δυσκολώτερα αλλά και λησμονούν δυσκολώτερα, ενώ οι ένηλικοι μαθαίνουν εύκολώτερα αλλά και λησμονούν εύκολώτερα. Έν όλίγοις τα παιδιά συγκρατούν στην μνήμη τους ό,τι μαθαίνουν επί μακρότερο χρόνο παρά οι ένηλικοι. Έξ άλλου έχει αποδειχθή επιστημονικώς ότι δεν υπάρχει μνήμη, αλλά είδικές μνήμες. Έτσι έχουμε τήν:

Α. Κατ' αίσθησι έποπτική μνήμη, με υποδιαίρεσεις:

α) Μνήμη μιās εκάστης αίσθήσεως (χρωμάτων, ήχων, γεύσεως, όσφρήσεως, άφής, θερμοκρασίας, κινήσεων).

β) Μνήμη έντυπώσεως χώρου και χρόνου.

γ) Μνήμη έποπτικών πραγμάτων και γεγονότων, και

Β. Μη έποπτική μνήμη, με υποδιαίρεσεις:

α) Μνήμη άφηρημένων σημείων και συμβόλων (π.χ. όνομάτων, αριθμών, σημασία άφηρημένων λέξεων).

β) Μνήμη συναισθημάτων, διανοημάτων και βουλευτικών έκδηλώσεων.

Τα διάφορα είδη της μνήμης δεν εμφανίζονται όλα ταυτοχρόνως, αλλά κάθε φορά προέχει ή εξέλιξις ενός εξ αυτών. Η εμφάνισις, εξ άλλου, τών ειδών τούτων της μνήμης δεν είναι ή αυτή στα άγόρια και στα κορίτσια. Η εμφάνισις τών ειδών της μνήμης στα άγόρια ακολουθεί την εξής σειρά:

α) Μνήμη πραγμάτων, β) μνήμη λέξεων όπτικού περιεχομένου, γ) μνήμη ξένου άκουστικού περιεχομένου, δ) μνήμη ήχων, ε) μνήμη παραστάσεων άφής και κινήσεων, στ) μνήμη αριθμών και άφηρημένων έννοιών και ζ) μνήμη συναισθημάτων.

Μεταξύ τών παιδιών υπάρχουν πολλές διαφορές στην λειτουργία της μνήμης. Άλλα παιδιά έχουν άσθενή, άλλα μετρία και άλλα ισχυρή μνήμη. Κατά κανόνα οι έφυεις μαθηται έχουν και ισχυρή μνήμη, ενώ οι νοητικώς καθυστερημένοι έχουν μνήμη άσθενή. Υπάρχουν επίσης οι διάφοροι μνημονικοί τύποι. Άλλοι μαθηται είναι όπτικοί, άλλοι άκουστικοί, άλλοι κινητικοί και άλλοι μικτοί τύποι. Έξ άλλου, άλλα παιδιά μαθαίνουν μηχανικώς, άλλα λογικώς, άλλα αναλυτικώς και άλλα συνθετικώς. Πάντως οι περισσότεροι μαθηται έχουν ισχυρή κατ' αίσθησις έποπτική μνήμη, ενώ παραλλήλως δεν άπουσιάζουν και οι μαθηται που έχουν μνήμη άφηρημένη, μνήμη σημείων και συμβόλων.

Η γνώμη πολλών διδασκάλων ότι τα μικρά παιδιά χαίρονται να άσχολούνται με μνημονικής φύσεως εργασία είναι έν μέρει μόνο άληθής. Είναι άλήθεια ότι μέχρι το 8ον ή 9ον έτος της ηλικίας του το παιδί άρέσκεται να κάνει μηχανικές άπομνημονεύσεις. Γι' αυτό στις κατώτερες τάξεις του δημοτικού σχολείου ο διδάσκαλος δύναται και πρέπει να εκμεταλλεύεται πλήρως το χαρακτηριστικό αυτό γνώρισμα του παιδιού. Άλλά στην ηλικία τών 9 ετών ή μηχανική άπομνημονεύσις παραμερίζεται από την εμφάνισι της λογικής μνήμης, την οποία το παιδί χαίρεται να άσκη σε όλη την πληρότητα αυτής. Το γεγονός τούτο πρέπει ο διδάσκαλος να λαμβάνη σοβαρώς υπ' όψιν και να το εκμεταλλεύεται καταλλήλως στην όλη σχολική εργασία. Σε κάθε τι δηλαδή που μαθαίνουν οι μαθηται πρέπει να κατανοούν πλήρως την ουσία και το βαθύτερο περιεχόμενο τούτου. Οι παλαιότεροι παιδαγωγοί, οι όποιοι θεωρούσαν την μέθοδο της μηχανικής άπομνημονεύσεως ως την πλέον κατάλληλη μέθοδο για παιδιά, έστηρίζοντο έν μέρει επί έσφαλμένων υποθέσεων. Η παροχή κινήτρων και ή διέγερσις του διαφέροντος του παιδιού άποτελούν βασικά πράγματα στην σύγχρονη διδασκαλία.

Πολλοί διδάσκαλοι και σήμερα ακόμη όμιλούν περί δήθεν ανάπτυξεως της μνήμης, ενώ στην πραγματικότητα έχει άπλως αναπτυχθή ή δύναιμις της προσοχής του παιδιού, ή οποία άποτελεί άπαραίτητη προϋπόθεση της λειτουργίας της μνήμης. Είναι άλήθεια ότι το λαϊκό σχολείο είναι ο τόπος όπου το παιδί θα άποκτήση τα μηχανικά στοιχεία της άναγνώσεως, της γραφής και της αριθμητικής. Ωστόσο, θα ήταν μεγάλο άτύχημα αν οι διδάσκαλοι περιορισθούν άπλως ή κυρίως στο να βοηθήσουν το παιδί στην άπόκτησι και μόνο αυτών τών στοιχείων. Στην κάθε ηλικία βασικό χρέος του διδασκάλου είναι να δώση νόημα και περιεχόμενο στις συνήθειες του παιδιού, συνδέοντας την μάθησι με τα φυσικά παιδικά διαφέροντα. Πρέπει επίσης ο διδάσκαλος να καλλιεργή την φαντασία και να ένθαρρύνη το παιδί να ανάπτυσση, με παιδικό βέβαια τρόπο, την συνήθεια της άνεξαρτησίας της σκέψεως και πράξεως. Είναι βεβαίως άληθές ότι, μέχρις ενός βαθμού, ή μηχανική μνήμη είναι άπαραίτητη στην μάθησι. Τούτο ωστόσο άποτελεί μέσον προς σκοπό και όχι άυτόσκοπό. Χρέος του διδασκάλου είναι να ανάπτυσση όλες τις πλευρές της προσωπικότητας του παιδιού, συμπεριλαμβανομένου του συναισθηματικού κόσμου, της φαντασίας και της νοήσεως.

Συνεχίζεται

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Τριαντ. Παπαθεοδώρου

Έπιτ. Γεν. Έπ/του Στ' Έκπ/σεως

Έκατομμύρια απόδημοι Έλληνες ζουν ανά τον κόσμο. Μακριά από την ιερή πατρώα γη. Μακριά από τον καταγάλανο ουρανό και το γλυκό της κλίμα. Πέρα από τις γαλάζιες θάλασσες και τα ήρεμα ακρογιάλια. Πέρα από τα πέλαγα και τους μεγάλους ωκεανούς.

Έκατοντάδες όμως χιλιάδων μεταναστών ζουν και ευημερούν στη φίλη και φιλόξενο χώρα της Αμερικής. Κατά μια στατιστική, της χώρας αυτής, πενταχόσιες περίπου γιλιάδες ομογενών εισήλθαν εκεί, από του έτους 1820 μέχρι του 1961.

★

Όπου όμως και αν εύρισκονται και όπου και αν ζουν, εδώ, στην ιδιαίτερη και αγαπημένη Πατρίδα, έχουν όλοι βυθισμένες τις ρίζες των ιδανικών και των ιδεωδών τους. Στους θρόνους, στις διηγήσεις των πρεσβυτέρων και στις αναμνήσεις των πάππων. Στην Έλληνική Ιστορία και στις Έλληνικές Παράδοσεις.

Στά θρησκευτικά μνημεία και τους άγιο-γραφικούς θησαυρούς. Στη λαϊκή Τέχνη και το λαϊκό τραγούδι. Στά ήθη και τα έθιμα. Στά πνευματικά και υλικά αγαθά της.

Έτσι, η μάνα Πατρίδα έγινε ένα βασικό πνευματικό συναίσθημα, που μετωρίζει τον Έλληνα — και γενικώς τον άνθρωπο — πέρα από τη Γη: «Στό έπουράνιο, το ασύλληπτο, το ανέκφραστο» (Σούρλας - Σπράγκερ).

★

Οι απόδημοι άδελφοί δε λησμόνησαν ποτέ την Έλληνική τους καταγωγή και τον άθάνατο Έλληνο - Χριστιανικό Πολιτισμό. Όπου γης και αν εύρισκονται, ιδρύουν Δημοτικά Σχολεία και Κολλέγια, για να μορφωθούν οι απόγονοί τους, με Έλληνική Παιδεία και Όρθόδοξη Χριστιανική πίστι. Για να γίνουν και αυτά χριστιανοί και Έλληνες, σαν τους πατέρες και τους πάππους των.

Όσοδήποτε και αν το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον περισφίγγει τη νέα έχει Έλληνική γενεά και τείνει να την αφομοιώσει, τόσο οι πρεσβύτεροι έμμένουν και αγωνίζονται να δώσουν στους επίγιγνομένους την πατροπαράδοτη Έλληνική Παιδεία. Όσοδήποτε και αν τα άλλοπρόσαλλα κοινωνικά κύματα και ρεύματα κατακλύζουν τις ψυχές των νεωτέρων, οι Έλληνες πατέρες και πάπποι, πιστοί θεατοφύλακες του Έλληνικού πολιτισμού, μοχθούν και αγωνίζονται να συγκρατήσουν τους νεωτέρους, μέσα στα Έλληνικά ήθη και έθιμα, μέσα στον πάτριο Έλληνικό πολιτισμό.

★

Στις Ηνωμ. Πολιτείες της Αμερικής, με βαθύτατο σεβασμό και έθνική υπερηφάνεια θα αναφέρουμε τους Αρχιεπισκόπους Αμερικής, τον ήδη Οίκουμ. Πατριάρχη, κ.κ. Αρχιεπίσκοπο Μιχαήλ και τον νυν Αρχιεπίσκοπο κ.κ. Ιάκωβο, οι Όποιοι, με το υπέρλαμπρο φώς της Όρθοδόξου Έκκλησίας και του Έλληνικού Πολιτισμού, κατεύθυναν και κατευδύνουν, στη Βόρειο και Νότιο Αμερική, τα βήματα και τις σχέσεις των ξενητεμένων μας, προς την Άνω Ιερουσαλήμ και προς την ιερή πατρώα γη, τα Τρωϊκά πεδία και το κλεινό Άστυ!

★

Μιά επιγραμματική σκιαγραφία του Αγίου Πατρός, Πατριάρχου Αθηνάγορα, έδωσε στην Κωνσταντινούπολη ο έχει όμογλωσσο τύπος, τη στιγμή που η Αυτού Θεία Παναγιότης, ανεχώρει κατά το 1967, για μια σύντομη, άλλ' ιερή πορεία, προς τα λοιπά Πατριαρχεία, του Βορρά και της Δύσεως. Τότε έγραψε περίπου τα εξής:

«Με αισθήματα ευλάβειας και με την ταπεινή εύχη, όπως πλήρως επιτύχη η ιερή πορεία, το Χριστεπώνυμο πλήρωμα προπέμπει τον Πρωθιεράρχη του.

Ἐπὶ εἴκοσι τώρα ἔτη, μὲ συνεχῶς ἀνα-
νευμένη θεθαίωσι, ἐγνώρισε τὸν Πα-
τριάρχη του, σὰν ἄγγελος εἰρήνης, πιστὸ
ὁδηγὸ καὶ φύλακα τῶν ψυχῶν. Εὐδοκία
καὶ Εἰρήνη εἶναι τὰ συνθήματά του. Τὴν
ἐργώδη διακονία Του καμμιὰ ἀντιξοότης,
καμμιὰ ἐπιπολαιότης καὶ καμμιὰ μικρο-
ψυχία δὲν ἀπογοήτευσαν ποτὲ...

Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ταξι-
δεύοντας αὐριο, θὰ πορευθῇ τὴν ὁδὸ τῆς
εἰρήνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς Χριστιανι-
κῆς ἐνότητος... Πολλὰ τὰ ἔτη Σου Δέ-
σκοτα...».

★

Ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Μιχαὴλ
(1945—1958) ὑπῆρξε μεγάλη Ἑκκλησια-
στική, Ἐθνική καὶ ἁγία μορφή, πλήρως ἀφο-
σιωμένη στὴ Χριστιανική καὶ Ἑλληνική τῆς
ἀποστολή, τὴν ὁποία ἐπέτελεσε μὲ πολὺπλευρο
δράσι καὶ μὲ πολὺπλευρες καὶ ἱερές συγγραφές.

★

Ἡ Α. Σεβασμιότης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἰά-
κωβος, ἅγιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Ἐθνάρ-
χης τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς, διαρκῶς
ἀγωνίζεται καὶ μοχλεῖ, διὰ τὴ στερῶσι τῆς
Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν ἐθνικὴ διαπαιδαγώ-
γησι τῶν ἀποδήμων ἀδελφῶν.

Κλητὸς καὶ ἀπεσταλμένος, ἐξαύλωσε τὸν
ἄνθρωπο καὶ τὸν κατέστησε πνεῦμα ἱερό.

Εἶναι ἀκάμπτos, ἀκατάβλητος, ἀτάραχος
καὶ ἀμετακίνητος», στίς ἱερές Ὁρθόδοξες
ιδέες καὶ ἀρχές!

Σὲ χρονικὸ διάστημα μόνο δέκα ἐτῶν (1959
— 1969), ἰδρύθηκαν ὑπ' Αὐτοῦ 4 νέες
Ἀρχ)κὲς Περιφέρειες, 82 Ἑλλ. Κοινό-
τητες, 90 Ἱεροὶ Ναοὶ κτλ.

Κατέστησε ἐμφανῇ καὶ σεβαστῇ, στὴν Ἀ-
μερικῇ, τὴν παρουσία τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ
ὁποία μέχρι τινὸς ἦτο μᾶλλον ἀγνωστὴ!

Εἴμεθα ὑπερήφανοι σὰν Ἕλληνες, γιὰ τὴν
ὑπέροχο Ἐθνική Του προσφορά, ἀλλὰ καὶ
εὐλαβεῖς ἐνώπιόν Του γιὰ τὴν ἁγία Του προ-
σωπικότητα.

★

Οἱ ἅγιοι αὐτοὶ Πατέρες καὶ Ἐθνικοὶ ἀπό-
στολοι, συνεπικουρούμενοι ἀπὸ ἐξέχοντες καὶ
ἐνδουσιώδεις ὁμογενεῖς, ἱδρυσαν Ἀκαδημία,
Κολλέγιο, Δημοτικὰ Σχολεῖα, Νηπιαγωγεῖα,
Βρεφικοὺς Σταθμοὺς, Φιλανθρωπικὰ καὶ παν-
τοειδῆ ἄλλα Ἰδρύματα, σὲ τρόπο, πού μ'
αὐτὰ ἄσθηστη νὰ διατηρῆται ἡ ἱερὴ φλόγα
τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ
πλήρης νὰ παρέχεται προστασία στοὺς ἀπό-
δημους ἀδελφούς.

Σὲ κάθε ἱερὸ Ναὸ λειτουργεῖ καὶ ἓνα
Ἐκπαιδευτικὸ Κέντρο, μὲ Νηπιαγωγεῖο, Δη-
μοτικὸ Σχολεῖο, Γυμνάσιο καὶ Νυκτ. Σχολή,
τὰ ὁποῖα, κάθε μέρα, παρέχουν Παιδεία
Ἑλληνική καὶ πατροπαράδοτη ἀγωγή, σὲ

Παραθέτουμε κατωτέρω ὀλικὸ στατιστ. πίνακα τῶν Ἐκπαιδευτηρίων, πού λειτουρ- γοῦν στὴ Βόρεια καὶ Νότιο Ἀμερική:			
Α'. I. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ			
Φοιτητές		121	
Φοιτῦτρες		43	
Μαθητές		83	
II. ΑΚΑΔΗΜΙΑ			
III. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΛΛ/ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ:			
Ὁρφανοτροφεῖο			
Νέα Ὑόρκη		10	
Σικάγο		3	
Λόγουελ, Μαςς		1	
Οὐάσιγκτων		1	
Μόντρεαλ (Καναδᾶ)		1	
Ν. Ἀμερική		2	
Σύνολον		18	
IV. ΑΠΟΓΕΥΜ. ΣΧΟΛΕΙΑ :		456	
V. ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ		35	
VI. ΝΥΚΤΕΡΙΝΕΣ ΤΑΞΕΙΣ : ..		40	
(Ἑνηλίκων).			
Β'. I. ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ J			
Κληρικοὶ		126	
Λαϊκοὶ		125	
Διδ) /σσαι		292	
Τὸ ὅλον		543	
II. ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ :			
Στὸ Ἑλληνικὸ καὶ τὰ Ἀμερικανικὰ Κολλέγια		438	
III. ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ :			
Ὁμοίως εἰς τὸ Ἑλληνικὸ καὶ τὰ Ἀμερικαν. Κολλέγια		56	

δεκάδες χιλιάδων παιδιών, Ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

Στὰ Ἑκπαιδευτικὰ αὐτὰ Κέντρα, γίνονται, κάθε ἐβδομάδα, συγκεντρώσεις δ' ἄλλων τῶν Κατηγορητικῶν Σχολείων, συγκεντρώσεις μελῶν τῶν Ἑκκλησιῶν, Χορωδιῶν, μελῶν Ἀθλητ. Ὁμάδων κτλ.

Ἐπίσης, κατὰ τίς θρησκευτικὰς καὶ ἐθνικὰς ἑορτὰς καὶ τελετὰς, καὶ συγκεντρώσεις τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἡλικίας, διὰ νὰ χαροῦν τὴν πρόοδο τῶν Ἑλληνόπουλων, νὰ ἀκούσουν ἀπαγγελίας ποιημάτων καὶ νὰ παρακολουθήσουν πατριωτικὰς παραστάσεις.

Ὅλοι ἐκεῖ οἱ ἀπόδημοι, μὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ συγκινήσεως ξαναζοῦν θρησκευτικὰ, ἐθνικὰ καὶ κοινωνικὰ βιώματα, τῆς μακρυνῆς καὶ ἀγαπημένης Πατρίδας. Καὶ ὅλοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν, ἔστω καὶ λίγο, «καπνὸ ἀποθράσσκοντα», ἀπὸ τὴν ἱερὴ Γενέτειρα καὶ πατρῶα Ἑλληνικὴ Γῆ.

★

Στὸ σημεῖο αὐτό, κατ' ἀρχήν, θὰ μνημονεύσωμε δύο Ἀνώτερα Ἑλληνικὰ Ἰδρύματα, ἦτοι τὰ :

1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΛΛΕΓΙΟ. Ἀρχίσει νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τοῦ 1937, σὺν θεολογικῇ Σχολῇ. Τὸ Ἀμερικανικὸ Ἑκπαιδ. Συμβούλιο ἀναγνώρισε τὸ Κολλέγιο αὐτό, ὡς Ἀνώτερο Ἑκπαιδ. Ἰδρυμα, ὑπὸ τὸ ὄνομα HELLENIC COLLEGE.

Σὺν ξεχωριστῷ γνῶρισμα καὶ θεμέλιῳ τοῦ Ἑλλην. Κολλεγίου ἔχουν τεθεῖ τὰ ἀθάνατα ῥητὰ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας : «Γνῶθι σεαυτὸν» καὶ «Μηδὲν ἄγαν». Ὅλη ἡ ὁμογένεια εἶναι πολὺ περήφνη, διὰ τὸ Ἰδρυμα αὐτό.

2. ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Διδασκαλικὸ Κολλέγιο). Περιλαμβάνει πλῆρες Διδασκ. Κολλέγιο, πλῆρες Γυμνάσιο Θεληῶν, Δημ. Σχολεῖο καὶ Ὀρφανοτροφεῖο.

Τὸ Διδ. Κολλέγιο προτοίμαζει διδασκ., διὰ τὰ Ἑλλην. Σχολεῖα, Διευθύντριες Ἑκκλ. Χορωδιῶν καὶ Γραμματεῖς, διὰ Κοινότητες.

Σ' ὅλα αὐτὰ τὴν τεραστία ἐκπαιδ. κίνησι, βοηθεῖ τὴν Α. Σ)τητα, τὸν Κο. Τάκωδο, τὸ ὑπὸ τὴν προεδρεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελούμενο ἀπὸ τοὺς κάτωθι διακεκριμένους ὁμογενεῖς, ἦτοι τοὺς κ.κ. : Αἰδ)το Ἀχ. Καλύβας, Πρόεδρο, Ἀρ. Βάρσο, Ἀντ)δρο, Ἐμμ. Χατζησεμμανουήλ, 2ο Ἀντ)δρο, Ν. Καδόπουλο, Γραμματέα, Πολ. Νόνα, Ταμία, Θεοδ. Παπαθεοδώρου, ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν, Β. Καραμπάτο, Σύνδεσμο, Π. Σαλλιγκαράδακη, Αἰδ)το Ι. Πούλο, Αἰδ. Ι. Ψύλλα, Αἰδ. Ν. Παπαγεωργίου, Γ. Βαγιωνῆ, Μ. Γαζέπη, Ε. Διζμαντόπουλο, Χ. Καραάσσα, Μ. Κατσιματίδη, Δ. Κωσταρά, Π. Μουτσέλη, Π. Νύχη, Α. Παπαδόπουλο καὶ Ν. Χατζηδημητρίου.

Ὅλη ἡ ὁμογένεια, μὲ πολλὴ συγκίνησι, παρακολουθεῖ τίς σύντονες καὶ πατριωτικὰς προσπάθειες τῶν διακεκριμένων αὐτῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι αὐτοθούλως ἐπωμίσθησαν ἓνα τόσο βαρὺ πατριωτικὸ ἔργο.

Ὅλοι οὗτοι εἶναι ἄξιοι ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

★

Τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνησι, ποὺ αἰσθάνονται οἱ ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς, διὰ τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα τῆς Ἀλλοδαπῆς, ἐπιγραμματικώτατα διετύπωσα (1935) ἡ Α. Θεία Παναγιότης, ὁ Οἶκουμ. Πατριάρχης, Κοσ. Ἀθηναγόρας, διὰ τῶν ἐξῆς περι-
που :

«Ἑλληνικὸ Σχολεῖο τῆς Ἀμερικῆς ! Τί περιεχόμενον ἀπέραντο, στίς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις ! Μεγαλύτερη περηφάνεια δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, διὰ τὸν Ἕλληνα τῆς Ἀμερικῆς. Ὅταν εἰσερχόμεθα στὸ Σχολεῖο καὶ μιλάμε μὲ τὰ παιδιὰ μας, δὲν εὐρίσκουμε λέξεις νὰ δοξολογήσωμε τὸν Ὑψιστο, ποὺ μᾶς χάρισε τὸ θάυμα αὐτό, νὰ συνεχίσωμε δηλαδὴ τὴ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ μας ὑπόστασι καὶ μέσα στὴν ἀγαπητὴ αὐτὴ χώρα» !.

Καὶ προσθέτομε ἐμεῖς :

Εἴμαστε μιὰ φυλὴ μὲ ἀπόλυτο συνέχεια καὶ συνέπεια, πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς.

Οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες, ἔχοντες πλουσιώτατες ψυχσωματικὰς καταβολὰς, ἀπὸ τὴν παλαιὰ κοιτίδα τῶν Ἀρίων, κατέβηκαν νοτιώτερα, στὴ σημερινὴ Ἑλλάδα. Ἐδῶ βρῆκαν τὸ γλυκὸ κλίμα, τὸν καθαρὸ οὐρανὸ καὶ τὸ λαμπρὸ ἥλιο. Συνεβῆκες δηλαδὴ τὰ μάλιστα εὐνοϊκὰς, διὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος τῶν.

Κατὰ τοὺς ἐπακολουθήσαντας πολέμους, συρράξεις καὶ μεταναστεύσεις, ἐδέχθη νὰ συναμιχθῶν τὸ Πελασγικὸ βάρος μὲ τὸ Δωρικὸ ἡρωϊσμὸ καὶ τὴν πνευματικὴν πτῆσι τῆς Ἰωνίας, διὰ νὰ παραχθῇ τὸ ἔργο τῆς ἀρχαίας Μυθολογίας, ὁ μυστικιστικὸς δηλαδὴ ἀντικτυπος τῆς φύσεως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ὑπέρτατος τῶν Θεῶν, ὁ Δίας, σείοντας τὰ κυανὰ φρύδια, κάμνει τὸν Ὀλύμπο νὰ τρέμῃ. Ἀντιπροσωπεύει τὸ πνεῦμα τοῦ μέτρου, τῆς εὐρυθυμίας καὶ τῆς πειθαρχίας, μὲ τὸ ὁποῖο δαμάζει τίς ἄλογες δυνάμεις τῆς φύσεως.

Ὁ φωτοβόλος Ἀπόλλων φέρει τὴν ἁρμονία καὶ ἡ Ἀθηνᾶ τὴ σύνεσι. Καὶ στὴν κοσμογονίᾳ, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γεννιοῦνται Τίτάνες καὶ ἀργότερα οἱ ἥρωες τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἑπους.

★

Στὸ Θεὸ ὅμως τῆς διανοίας καὶ τῆς τάξεως ἀντιτίθεται ὁ Θεὸς τῆς ἀσυνειδήτου φύσεως. Στὴ δύναμι τοῦ φωτός τοῦ Ἀπόλλωνος ἀντιτίθεται ἡ μέγη τοῦ Βάχχου. Ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἐκπορεύεται σοφία, δύναμι καὶ κάλλος. Ἀπὸ τὸ Διονυσιακὸ ὅμως κύκλο κάτι ποὺ πυρακτοῦται καὶ ἐκρήγνυται.

Εἶναι οἱ δύο πόλοι τῆς Ἑλλην. ψυχῆς. Γιὰ αὐτὸ ὑπῆρξε καὶ εἶναι τέλεια ἡ ψυχὴ αὐτῇ, διότι μέσα τῆς συνενώθηκαν ἡ σύνεσι καὶ τὸ πάθος, ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ ἐπανάστασις, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος (Συρέ).

Λαμπρά τὰ ἔπη καὶ μαῦρες οἱ ἀμπώτιδες καὶ οἱ πλημμυρίδες τοῦ πάθους. Φωτεινὴ ἡ σύνεσις καὶ τὸ μέτρο, ἀλλὰ πρωτόγονη ἡ καταστροφικὴ μανία!

Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἡ μανία τοῦ Διονύσου ἐξακολουθοῦν νὰ κυβερνοῦν καὶ σήμερα τίς Ἑλληνικὲς συνειδήσεις. Τὰ φοβερὰ ἐλαττώματα τῆς ἀτομοκρατίας καὶ τῆς ἀστάθειας εἶναι βαθειὰ ριζωμένα στὸ εἶναι μας.

Ἀντιθέτως ὅμως, οἱ ἰσχυρὲς ἀρετὲς τῆς θρησκευτικότητος καὶ θερμῆς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀγάπης, ἡ ἀσίγαστη ὁρμὴ πρὸς ἀνάτασι καὶ ἡ πρὸς τὸ ἰδανικῶς ὠραῖο τάσι, εἶναι μόνιμα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς γνωρίσματα.

Ἡ Ἑλλάδα καὶ παλὰ ἦταν γεμάτη ἀπὸ ναοὺς τῶν τότε θεῶν, ἀλλὰ καὶ σήμερα εἶναι πλήρης ἀπὸ Ἱερὰ τοῦ θεανθρώπου.

Καὶ τότε οἱ Ἕλληνες ἀγωνίζονταν ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν, ἀλλὰ καὶ σήμερα θνήσκουν ὑπὲρ Πατρίδος. Καὶ τότε ἐφοίτων στὴν

Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος καὶ μὲ προσοχὴν ἀκουαν ὅλους τοὺς φιλοσόφους, ἀλλὰ καὶ σήμερα ἔχουν κατακτήσει ὅλα τὰ Πανεπιστήμια τοῦ κόσμου, μὲ Ἕλληνες καθηγητές, καὶ τότε ἀγαποῦσαν τὸ καλὸ, ἀλλὰ καὶ σήμερα χαίρονται τὸ ὠραῖο!

★

Εἴμαστε ἓνα ἔθνος μὲ ἓνα ὑπέροχο γνώρισμα: «Τὴν ψυχικὴν δυναμικότητα»! Μιὰ ἀθάνατη φυλὴ, ποὺ διακρίνεται δι' ἓνα ὑπερφύες πνεῦμα. Ἕνας λαὸς περιούσιος, μὲ θεῖο πολιτισμό, ὅπως ὁ Ἑλληνο - Χριστιανικός!

Καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς παραμένει ἀθάνατος καὶ ἐδῶ, στὴν ἱερὴ του κοιτίδα, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀμερικὴ καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον, χάρις στὴν ἀκατάβλητη δραστηριότητά καὶ τὴν ὑψηλὴ διάνοια τῶν τέκνων της.

★

Εἴμαστε περήφανοι, ποὺ γεννηθῆκαμε Ἕλληνες!

Τί σοι προσενέγκωμεν Χριστέ, δι' ὧφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς; Ἐκαστος γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων, τὴν εὐχαριστίαν σοι προσάγει· οἱ Ἀγγελοὶ τὸν ὕμνον· οἱ οὐρανοὶ τὸν Ἀστέρα· οἱ Μάγοι τὰ δῶρα· οἱ Ποιμένες τὸ θαῦμα· ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον· ἡ ἔρημος τὴν φάτνην· ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον. Ὁ πρὸ αἰώνων Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ὑπὸ Κ. Καλαπανίδα
Διδίου μετεκπαιδευθέντος

Βάζουμε ποιήματα στὰ ἀναγνωστικά τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, διότι σκοπεύουμε σὲ ὀρισμένους ψυχολογικοὺς καὶ παιδαγωγικοὺς στόχους. Τὸ ποίημα εἶναι ἓνα ὥραϊο καὶ ἀποτελεσματικὸ μέσο, γιὰ νὰ ἀναπτύξουμε τὸ πνεῦμα, καὶ νὰ χαράξουμε, νὰ μορφώσουμε τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ.

Φυσικὰ δὲν εἶναι κατάλληλα καὶ ἀποτελεσματικά, γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ, ὅλα τὰ ποιήματα, καὶ ἐπομένως ὑπάρχει μόνιμο πρόβλημα σ' ἐκείνους, ποὺ ἔχουν τὴν εὐθύνῃ νὰ καταρτίζουν τὰ ἀναγνωστικά, μὲ ποῖα κριτήρια θὰ κάνουν τὴν ἐκλογὴ τῶν ποιημάτων, ποῦ καὶ πῶς θὰ τὰ βροῦν ἢ μὲ τί τρόπο κι' ἀπὸ ποιοὺς θὰ ζητήσουν νὰ τοὺς τὰ γράψουν.

Τοῦτο τὸ πρόβλημα νομίζω, ὅτι οὔτε παλαιότερα οὔτε καὶ σήμερα ἔχει λυθεῖ ἱκανοποιητικά. Δὲν εἶναι ἄλλωστε ἀπὸ κεῖνα τὰ προβλήματα, ποὺ λύνονται μιὰ γιὰ πάντα. Μία τέλεια λύση τοῦ χθεσινῆ θέλει ἀνακατάταξη καὶ συμπλήρωση σήμερα, καὶ μία λύση σημερινή δὲν θὰ ἱκανοποιεῖ τὸ μέλλον. Μοιάζει μὲ τὰ μεγάλα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῶν ἐθνῶν καὶ τοῦ κόσμου, μὲ τὰ ὁποῖα καταπιάνονται οἱ πολιτικὲς ἐπιστῆμες, καὶ διαρκῶς τὰ λύνουν καὶ πάντα ζητοῦν λύσεις.

Δυστυχῶς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἀσχολούμαστε μόνον μὲ τὰ μεγάλα προβλήματα (κι' ἐκεῖ μὲ θεωρητικὸ τρόπο) καὶ δὲν καταδεχόμαστε, ἀγνοοῦμε ἢ ἀδυνατοῦμε νὰ συλλάβουμε καὶ νὰ λύσουμε τὰ μικρά.

Ξεχνοῦμε, ὅτι τὰ μεγάλα κοινωνικά, οἰκονομικά καὶ πολιτιστικά προβλήματα εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν μικρῶν προβλημάτων καί, ὅτι ἡ λύση τῶν μικρῶν συνιστᾷ, σχεδόν, τὴ λύση τῶν μεγάλων. Τὸ πρόβλημα δὲ τῆς παιδικῆς ποίησης, στὰ ἀναγνωστικά τοῦ δημοτικοῦ μας σχολείου, εἶναι, ὄντως, ἓνα μικρὸ πρόβλημα, ὅμως ἓνα ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ συνιστοῦν τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ἐθνικῆς μας παιδείας. Δὲν εἶναι ἐπομένως εὐ-

καταφρόνητο κι' ἀξίζει νὰ ἀσχοληθοῦμε, ὄχι ἐγὼ προσωπικά διότι νοιώθω τὴν ταπεινότητά μου, γιὰ τὸ μικρὸ, ἀλλὰ μεγάλο τοῦτο πρόβλημα, ἀλλὰ οἱ εἰδικοί καὶ οἱ ἱκανοί. Κι εὐτυχῶς, ὑπάρχουν πολλοὶ τέτοιοι, ἀπὸ τὸν χῶρο τῶν λογοτεχνῶν, ποιητῶν μας μέχρι τὸν χῶρο τῶν εἰδικῶν παιδαγωγῶν, ψυχολόγων καὶ φιλοσόφων τῆς παιδείας. Κάνω θερμὴ ἐπίκληση σ' ὅλους, νὰ καταδεχτοῦν νὰ ἀσχοληθοῦν καὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος καὶ οὐσίας καὶ διότι πολλὺς θὰ εἶναι ὁ μισθὸς τοὺς στὶς ψυχὰς τῶν παιδιῶν.

Μόνον ἐμεῖς οἱ Δασκάλοι γνωρίζουμε καλὰ τί φόρο εὐγνωμοσύνης πληρώνει ἡ παιδικὴ ψυχὴ, ὅταν πρωτομαθαίνουν — καὶ τὰ θυμοῦνται πάντοτε — τὸ «ὁ πόνος τῆς μάνας» καὶ «τὸ εὐλογημένο καράβι» τοῦ Ζ. Παπαντωνίου, τὸ «χῶμα Ἑλληνικὸ» τοῦ Δροσίνῃ, καὶ τοὺς βεβαιώνουμε, ὅτι ὄντως εἶναι πολλὴ μεγάλῃ ἡ συγκίνηση καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοὺς. Ἄς εἶναι.

Γιὰ τὸ πρόβλημα, λοιπόν, τῆς παιδικῆς ποίησης στὰ ἀναγνωστικά τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὑποθέτω, ὅτι δὲν ἔγινε τὸ ἀπαιτούμενο ψάξιμο, γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ κατάλληλο ὕλικό, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι βρέθηκε δὲν φωτίσθηκε ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν σχετικῶν ἐπιστημῶν τῆς ψυχολογίας, παιδαγωγικῆς, γλωσσολογίας, αἰσθητικῆς, φιλοσοφίας, γιὰ νὰ σταθμιστεῖ τὸ πῶς θὰ χρησιμοποιηθεῖ, ποῦ θὰ χρησιμοποιηθεῖ, τί ἀποτελέσματα θὰ φέρει, ὅταν χρησιμοποιηθεῖ. Δὲν ἔγινε οὔτε ἡ ἐμπειρικὴ ἐκτίμηση τῶν ἀντιδράσεων τῶν παιδιῶν, ἀπὸ τὴν παρουσίαση παιδικῶν ποιημάτων. Οὔτε τοὺς Δασκάλους τοὺς ρώτησε κανεὶς, ποῖα ποιήματα δέχονται εὐχαρίστως τὰ παιδιά καὶ ποῖα ὄχι, γιὰ νὰ διδάξουμε τὰ πρῶτα, νὰ ἀπομακρύνουμε τὰ δεύτερα.

Φαίνεται, ὅτι χωρὶς συνειδητὸ ἐπιστημονικὸ προβληματισμό, ἀλλὰ ἀπὸ ἔθιμο, βάζουμε στὰ ἀναγνωστικά καὶ ποι-

ήματα. Κι έτσι, αρκετά από αυτά, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν τη θέση τους σ' ένα σοβαρό παιδαγωγό ή γλωσσολόγο και τα παιδιά τα δέχονται, σαν ένα φαγητό, που επιμένουμε, σώνει και καλά, να το φάνε.

Φτάνει να ρίξει κανείς μια ματιά σ' ένα αναγνωστικό, για να ανακαλύψει ένα σωρό ελαττώματα στα ποιήματά τους.

α) Υπάρχουν ποιήματα ξεπερασμένα από τον τρόπο ζωής και αντίληψης της εποχής μας. Βόδια που όργωνουν, βοσκοί που τραγουδούν την εύτυχία τους με την φλογέρα, άλωνίσματα με τη ροκάνα, κοπέλλες που νυχτερεύουν, ξενιτειές, ιστορίες όρφανών και φτωχών ξυπόλητων μέσα στο χιόνι παιδιών, ιστορίες ζητιάνων κ.λ.π. Η σύγχρονη, ή ζεστή ζωή απουσιάζει και τα παιδιά πιστεύουν, ότι άλλο πράγμα είναι ή ζωή, κι άλλο το σχολείο. Ίσως κάνουν και τη σκέψη, ότι κάτι ψεύτικο κρύβεται πίσω από το «σχολικό».

β) Δεν είναι παιδική ποίηση ή προβολή σκέψεων και συναισθημάτων των μεγάλων, πάνω σε παιδικά θέματα. Η νοσταλγία μας και ή ανάμνηση της παιδικής ηλικίας, δεν είναι θέμα για παιδικό ποίημα. Και υπάρχουν αρκετά τέτοια στα παιδικά αναγνωστικά.

γ) Βρίσκεις ποιήματα ριχά, άπλοικά, άφελή άφιλοσόφητα. Και αντίθετα, ποιήματα δυσνόητα για το παιδί, με συναισθήματα, σκέψεις και Τεχνική, ξένα προς τον κόσμο των βιωμάτων του.

δ) Υπάρχουν ποιήματα μεγαλόστομα και φαντασμακρικά, που πάνε να διδάξουν μ' ένα ψεύτικο τρόπο ήθικη και φιλοπατρία, ενώ τα συναισθήματα αυτά, ξυπνούν με ποίηση σιωπηλή, υποβλητική, μυστική, έμμεση.

ε) Υπάρχουν επίσης ποιήματα με βιασμένη σύνταξη και άπεριποίητο λεξιλόγιο, χάριν της ρίμας και του μέτρου. Τα στιχουργήματα αυτά νοθεύουν και ανακόπτουν το άπλό, το σωστό, το άγνο γλωσσικό αίσθητήριό του παιδιού.

στ) Υπάρχουν τέλος πάντων ποιήματα, που οί δημιουργοί τους δεν τα έγραψαν για τα παιδιά. Και τα ποιήματα αυτά δεν είναι παιδικά· δεν κάνουν για τα παι-

διά. Δε φταίνε φυσικά οί ποιητές. Έκείνοι έκφραστήκανε με τον τρόπο τους.

Η παιδική ποίηση διαφέρει από την ποίηση των ήλικιωμένων, όσο το θέατρο από το μυθιστόρημα. Κι όταν συμπίπτει σε μερικά ποιήματα, τότε είναι, που οί ώριμοι άνθρωποι κατεβαίνουν στο βιωμένο παιδικό (έχουμε όλοι μέσα μας ένα παιδί και τ' αγαπάμε), κι όχι που το παιδί ανεβαίνει σε μās. Ο λόγος είναι, ότι δεν μπορεί.

Η παιδική ποίηση έχει τα δικά της βασικά χαρακτηριστικά, γι' αυτό και ισχύει ο όρος «ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ».

1. Το πρώτο και βασικό χαρακτηριστικό της Π.Π. είναι ή παιδαγωγική προσφορά. Η ποίηση έχει την αρχή της στα πρώτα συναισθήματα. Οφείλει τη διάρκεια και την ανάπτυξη της στη θεμελιακή ανάγκη του ανθρώπου, να θέλει να εκφράσει και να ξαναβιώσει φανταστικά, με την αναπαράσταση, το σύμβολο και τη μεταφορά, τι με ευχαρίστηση, στην αρχή, και με δυσανεξία, κατ' επέκταση, έζησε ή δ,τι επιθυμούσε και δεν έζησε. Δεν κάνει δηλ. άλλο ή ποίηση από το να εγείρει συγκινήσεις, να αναπαραγάγει άτομικά ή ομαδικά συναισθήματα, βιωμένες χαρές ή ανεκπλήρωτες επιθυμίες. Τα συναισθήματα όμως κλιμακώνονται από την αγάπη, τη χαρά και την κατάθλιψη, μέχρι την παράλογη όργη και το εκδικητικό μίσος. Ο ρόλος επομένως της ποίησης δε βρίσκεται μόνο, και δεν σταματά στη συναισθηματική αναθέρμανση, αλλά κυρίως, στην παιδαγωγική διοχέτευση αυτής της αναθέρμανσης σε κανάλια νόμιμα, τουλάχιστον, κοινωνικά. Άλλοιως μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε σκανδαλιστική, αντικοινωνική, άσκοπη.

Δεν έχει σημασία, αν θα τη δικαιώσει μια άλλη εποχή. Η ποίηση γράφεται για την εποχή της, είναι έκφραση και όπλο της εποχής της, παιδαγωγεί την εποχή της και προετοιμάζει μιάν άλλη. Η θετική ή αρνητική επομένως προσφορά της ποίησης, και ή παιδαγωγική της επίδραση, είναι βασικό μέτρο κρίσεως. Είναι συνηθισμένη ή έρώτηση μεταξύ κριτικών, όταν αξιολογούν ένα ποιητικό έργο:

Τί προσέφερε στην κοινωνία, στην τέχνη ή στο έθνος του ό ποιητής; Ή απάντηση έχει καίρια και βασική σημασία. Ό Σολωμός μās παράδωσε γλώσσα. Ό Βαλαωρίτης έδημιούργησε έθνικὴν έπικὴν ατμόσφαιραν. Ό Παπαδιαμάντης έμφύσησε στις καρδιές μας ήθικο-θρησκευτικό πνεύμα κ.λ.π.

Ίσως δέν είναι όρθόν νά ποῦμε, ότι ή έλλειψη τοῦ χαρακτηριστικοῦ αἶρει αναγκαστικά τὴν έννοια τῆς ποίησης ή αἶρει τὴν δυνατότητα ἀπὸ έναν ποιητή, νά ἀναπτύξει τὸ ποιητικό του έργο, γύρω ἀπὸ ένα ἄλλο κέντρο, ὅπως συμβαίνει μετὰ τὴ ποίηση τοῦ Μπωντλαίρ ή τοῦ Καρυωτάκη. Ίσως ὅμως και ή σκέψη αὐτή νά είναι ἀνεδαφική, ὅπου μās παρασύρει ή ὁπωσδήποτε παιδαγωγική προσφορά τῆς παιδικῆς ποίησης, διότι ὅλα τὰ ποιητικά έργα προσφέρουν, ἀκόμη και μετὰ τὴν ἄρνησή τους. Ή παιδική ποίηση ὅμως δέν ἀνέχεται ἐπικίνδυνα ἄλματα, διαφορούμενα κέντρα, ὑποπτες και πολυσήμαντες πρωτοτυπίες. Είναι ποίηση διδακτική, παιδαγωγική συντηρητική, προπαιδευτική. Είναι μέσον ἀγωγῆς κι έχει σκοπὸ νά βοηθήσει τὸ παιδί νά ἐξελιχθεῖ συναισθηματικά και νά τὸ εἰσαγάγει ὁμαλά στὴν κοινωνική ζωή. Τὸ παιδικὸ ποίημα στήνει, γι' αὐτὸ τὸν σκοπὸ, μπροστὰ στὰ μάτια τῆς παιδικῆς ψυχῆς, μετὰ ἁπλὰ μὰ στερεὰ ὕλικά, φωτεινὰ οἰκοδομήματα ἐννοιῶν, συναισθημάτων, καταστάσεων, πράξεων, συμπεριφορῶν, εἰκόνων μετὰ καλλιτεχνική ἀξία, κι ὅλα αὐτά, μετὰ μιὰ τεχνική ἁπλὴ και στερεὰ, ποῦ νά γίνεται εὔκολα κατανοητὴ ἀπὸ τὸ παιδί και νά καταντᾷ βίωμα. Ή πρώτη αὐτὴ διαπίστωση τῆς προσφορᾶς, ὀρίζεται τὴ βάση και διαγράφει, ὡς ένα σημεῖο, τὴν έκταση και τὰ ὅρια τοῦ παιδικοῦ ποιήματος.

Ύπάρχουν και ἄλλα χαρακτηριστικά τῆς Π.Π., ἀναφερόμενα στὸ περιεχόμενο και στὴν τεχνική της. Δέν έχει ξεχωριστὴ σημασία, ὅτι τὰ χαρακτηριστικά αὐτὰ ή μερικά ἀπὸ αὐτά, είναι και χαρακτηριστικά τῆς ποίησης γενικά.

2. Τὰ θέματα, καθὼς και τὰ σύμβολα ή οἱ ποικίλες μεταφορές, ποῦ συνιστοῦν τὴν ποιητικὴ τέχνη, πρέπει νά ἀντλοῦνται ἀπὸ τὴ ξεδεξαμενὴ τῶν παιδικῶν βιω-

μάτων, γιὰ νά προκληθεῖ συναισθηματικὴ ἀνακύκλωση κι ἀναθέρμανση. Μετὰ τὰ γνωστὰ δὲ βιώματα, θὰ συνυφανθοῦν στοιχεῖα ἀπομακρυσμένα κι ἄγνωστα, (σύμφωνα μετὰ τοὺς γνωστούς ψυχολογικοὺς νόμους ποῦ ἀφοροῦν τὴ μάθηση), γιὰ νά πλουτιστεῖ και ἐξοπλισθεῖ ή παιδικὴ ψυχὴ μετὰ γνώσεις, νοήματα, συναισθήματα, σύμβολα, λέξεις και τρόπους σύνταξης, ἔτσι, ποῦ νά βιώνει βαθύτερα και διαρκέστερα, και νά γίνεται ἱκανότερη νά δεχτεῖ και νά ζήσει τὸ ἄμεσο και ἔμμεσο μέλλον, μετὰ τὸ δικὸ του περιεχόμενο και τίς δικές του ἀνάγκες.

3. Ένα τρίτο περιοριστικό στοιχεῖο τοῦ παιδικοῦ ποιήματος είναι οἱ περιορισμένες δυνατότητες τοῦ παιδιοῦ, διανοητικές, συναισθηματικές, γνωστικές, ἀντιληπτικές, πνευματικές. Τὸ παιδί τῶν 8-15 ἐτῶν δέν μπορεῖ νά συγκροτήσει και νά συλλογιστεῖ μετὰ περισσότερα ἀπὸ 2-3 γνωστικά στοιχεῖα ἐνὸς ἀντικειμένου. Ἐπομένως, τὸ παιδικὸ ποίημα ὑπόκειται στὸν περιορισμὸ τῶν συνθετῶν συλλογισμῶν και συναισθηματικῶν συμπλεγμάτων. Τὰ σύμβολα, οἱ ποικίλες μεταφορές, ποῦ συνιστοῦν τὴν ποιητικὴ τέχνη, και πρὸ πάντων οἱ έννοιες, πρέπει νά περιοριστοῦν στοὺς πρώτους τρεῖς, τὸ πολὺ, ἀριθμούς. Τὸ ἀριστουργηματικὸ π.χ. ποίημα τοῦ Κίπλιγκ «Ἄν μπορεῖς... γεμᾶτο έννοιες και συλλογισμοὺς παιδαγωγικά ὀρθῆς είναι προσιτὸ σὸ νοηματικὴ ἀνάλυση, δέν θὰ προκαλέσει ὅμως τὴ συγκίνηση και τὴ φυσικὴ και ἀβίαστη παιδαγωγικὴ ἐπίδραση, ποῦ θὰ προκαλέσει «ὁ πόνος τῆς μάνας» τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου. Τὸ πρῶτο είναι ποίημα γιὰ μεγάλους· τὸ δεύτερο είναι κατ' ἐξοχὴν παιδικὸ ποίημα, και σὰν τέλειο στὸ εἶδος του, συγκινεῖ και μεγάλους, διότι ξυπνᾷ ὥραϊα παιδικὰ μας βιώματα.

4. Στὰ σημερινὰ ἀναγνωστικά βρίσκει κανένα δυὸ εἰδῶν ποιήματα. Ποιήματα εὔκολονόητα κι ἐπομένως, λένε, παιδικὰ ή ποιήματα διδακτικά ἄρα... παιδαγωγικά. Οὔτε τὸ ένα ὅμως, οὔτε τὸ ἄλλο, είναι ἱκανὸ νά τὰ δικαιώσει στὴ συνείδηση τοῦ παιδιοῦ, διότι τὸ παιδί δὲ θέλει ἀπλοϊκές, εὔκολες, ἐπιπόλαιες, κοινότητες κατασκευές μετὰ ρυθμὸ και ρίμα. Θέλει ποίημα, ποῦ έχει βγεῖ, ὕστερα ἀπὸ

κοιλοπόνια, από το βαθύ πηγάδι του καλλιτεχνικού νοῦ. Θέλει προιόν συνείδησης ποιητικής, όχι τήν πρωτόλεια, άποτυχημένη άσκηση του ποιητή. Και φυσικά είναι άπαράδεκτες οί πολυποίκιλες ζωολογικές και φυτολογικές στιχοπλοκές, και ή πλημμυρίδα των άνοστων ήθικοθρησκευτικών και πατριωτικών όμοιοκαταλήκτων, με τον άμεσο διδασκισμό, το στόμφο και τή ρητορεία των συνωνύμων. Οί άφώτιστοι και άνεύθυνοι πρέπει νά άποχωρήσουν από τον εύκολο, όπως νομίζουν, χώρο τής παιδικής ποίησης, και οί φωτισμένοι και υπεύθυνοι ποιητές μας νά αναλάβουν τή σκυτάλη, και για το καλό των παιδιών μας, και για το καλό το δικό τους, διότι θά προπαιδέψουν τήν νεολαία νά διαβάσουν άργότερα τα ουσιαστικά τους ποιήματα. 'Η άπουσία των ποιητών μας, από τον ώραίο αυτό χώρο τής παιδικής ποίησης, άφησε σ' όλους έμās μιá άσύδοτη έλευθερία νά αναδειχτούμε ποιητές. Προκαλέσαμε δύο ζημιές: Μιά στο πορτοφόλι μας με το νά εκδώσουμε παιδικά ποιήματα, και μιá, περισσότερο σημαντική, τήν αντιποιητική διάθεση στα παιδιά μας, που είναι λίγο νά τήν πούμε άδιαφορία, διότι πλησιάζει τήν αηδία.

Θεωρούμε τήν παιδική ψυχή, άνοικτό λαίμαργο στόμα, χωρίς δόντια, όπου μπορούμε νά ρίξουμε παντός είδους ζωμούς, χυμούς και χυλούς. Δεν είναι σωστό αυτό. Το παιδί έχει και καλή γεύση και γερά δόντια, και κλείνει το στόμα τής ψυχής του με άποστροφή και αηδία στα κακόχυμα στιχάκια. Το παιδί θέλει ποίημα άπλό μέν, αλλά έξυπνο, δύσκολο, καλό. Θέλει φτερωμένη ποίηση, όχι έρπουσα, γιατί έχει έξελικτική δυνατότητα πτήσεως. Είναι περισσότερο ψηλά από όσο νομίζουμε συνήθως, και μπορεί ν' άνέβει ψηλότερα άπ' ότι πιστεύουμε.

Μιά παρατήρηση έχουμε νά κάνουμε ακόμη, ως προς το εύκολο ή δύσκολο παιδικό ποίημα. Τα παιδιά δεν έχουν όλα τήν ίδια ήλικία. 'Επομένως τα παιδικά ποιήματα κλιμακώνονται από τήν ποίηση των νηπίων, των 10χρονων παιδιών, μέχρι τήν ποίηση των προεφήβων και των έφήβων. Για τα πολύ μικρά παιδιά έχουν γραφτεί ποιήματα αρκετά και κα-

λά. Δεν υπάρχει όμως, ούτε πολλή ούτε καλή ποίηση για τα μεγάλα παιδιά, κυρίως τους προεφήβους, διότι οί έφηβοι είναι εύκολο και σκόπιμο νά μυηθούν στην γενική ποίηση, από τήν εύκολη προς τήν δυσκολότερη.

5. Το παιδικό ποίημα, όπως και το ποίημα γενικά, πρέπει νά έχει ένα ποιητικό εύρημα. Τα συνηθισμένα θέματα εκθέσεων, που βάζουμε στο σχολείο, δεν γίνονται ποιήματα, ούτε οί περιγραφές τόπων και γεγονότων. Στο γυμνάσιο ένας καθηγητής μου έβγαλε λόγο στις 25 Μαρτίου. Τα παιδιά είχαν στα πρόσωπά τους χαμόγελα. 'Ο όμιλητής τα πήρε, φαίνεται, για εκδήλωση ψυχικής εδφροσύνης και ύψωνε τήν φωνή του, και χρωμάτιζε τον λόγο του. 'Ο λόγος του ήταν... έμμετρος! Τα χειροκροτήματα, που φανερώνουν και με κρότους τήν ψυχική εδφροσύνη τους, ήταν (φευ) ρυθμικά...

6. Το Π.Π. πρέπει νά άποφεύγει τον άμεσο διδασκισμό. Πρέπει μόνη της ή φύση, τα πρόσωπα και τα πράγματα νά λένε τον λόγο τους, νά ενεργούν ή νά κινούνται. Κι έτσι χωρίς νά φαίνεται ότι διδάσκει, όμως νά διδάσκει με τον πιο φυσικό παιδαγωγικό τρόπο: τον υπαινιγμό, τή νίξη, το συναισθηματικό αντίκτυπο, που έχει μιá πράξη ή ένας λόγος.

7. Το παιδικό ποίημα, τέλος, πρέπει νά διαπιστώνει και νά έρμηνεύει τήν εποχή του, ως τρόπο ζωής και αντίληψης. Στα παιδικά αναγνωστικά μας άπουσιάζει τελείως το νέο πνεύμα και είναι γεμάτα με παλιές ρομαντικές αντιλήψεις. Πρέπει όμως, με μιá προσπάθεια εκσυγχρονισμού, το παλιό νά μειωθεί και νά μπη το νέο. 'Ας μη ξεχνούμε, ότι το σχολείο προετοιμάζει το παιδί για τή ζωή. Κι ή ζωή δεν είναι μόνο συντήρηση.

8. 'Από γλωσσική (λεξική-συντακτική) άποψη το παιδικό ποίημα πρέπει νά είναι πρότυπον λόγου, διότι με τα πεζά και τα ποιητικά κείμενα το παιδί θά εξελίξει τή γλώσσα του, από τίς μονοσήμαντες λέξεις των πράξεων και των αντικειμένων, στο χώρο των έννοιών και των νοηματικών άποχρώσεων από τήν άπλη σύνταξη των τριών πρώτων συντακτικών

στοιχείων (υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο στο χώρο των ποικίλων προσδιορισμών και λογοτεχνικών σχημάτων. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, ότι τα ποιήματα των αναγνωστικών είναι και κείμενα για όρθες γλωσσικές ασκήσεις, αφού αποστηθίζονται, κι επομένως πρέπει να μην έχουν σφάλματα. Είναι απαράδεκτη ή βιασμένη συντακτική φράση, χάριν της ρίμας και του μέτρου. Η πρόταση πρέπει να έχει διαύγεια και σαφήνεια, ακρίβεια και κυριολεξία, επιγραμματική συντομία και πλαστική δύναμη, γοργάδα και αίσθημα. Ο παιδικός ποιητικός λόγος να έχει την ελαφράδα του πετάγματος, που ξαφνιάζει και έντυπωσιάζει και το βάρος της σημασίας, που όταν πέφτει στην ψυχή αφήνει ζωηρά σημάδια. Όταν ο ποιητικός λόγος απαρτίζεται από τέλειες προτάσεις, βοηθάει τη γλωσσική πρόοδο του παιδιού. Όταν όμως έχει ελαττώματα, νοθεύει το γλωσσικό αίσθητήριό και ανακόπτει την πρόοδό του.

9. Το Π. Ποίημα, ιδίως των μικρότερων παιδιών, πρέπει να έχει αυστηρό ρυθμό. Όσο απευθύνεται όμως σε μεγαλύτερα παιδιά, άτονει ή αναγκαιότητά του απόλυτα μετρημένου ρυθμού. Τα παιδιά κατανοούν και απολαμβάνουν ποιήματα γραμμένα με σύγχρονη τεχνική, όπου η όμοιοκαταληξία δεν είναι απαραίτητη, κι ο ρυθμός είναι εσωτερικός, όπου όμως η φράση είναι φυσική κι άβιαστη, παρμένη από την ποίηση των λόγων του σπιτιού, της εργασίας ή της διασκέδασης. Αν το θέμα δεν έχει ποίηση, δεν μπορεί να τη δημιουργήσει ο ρυθμός και η όμοιοκαταληξία.

10. Το Π. Ποίημα μπορεί να παρουσιάζει μια παραβολή ή έναν απλό μύθο, απ' όπου να βγαίνει έμμεσα κι άβιαστα ένα δίδαγμα. Μπορεί να είναι ένα σύμβολο, που να οικοδομεί μεταφορικά μία ιδέα ή απλώς, ή παρουσίαση ενός αντικειμένου. Μπορεί να είναι, τέλος, ένας ήχος, μία πινελιά, μια εικόνα, από τις γνωστές κι αγαπημένες εκείνες εικόνες του παιδιού, που αναπαραγάγει παλιά και ξυπνά νέα συναισθήματα. Όλα αυτά αναπτύσσονται μέσα στην παιδική ποίηση, με ύφος λιτό και σημαντικό, χωρίς ρη-

τορισμούς και φανταροντισμούς, και χωρίς συλλογιστικά συμπλέγματα ιδεών και συναισθημάτων. Ένας λόγος απλός και γεμάτος νόημα, μια πράξη κι ένας τρόπος ζωής, ένα ποιητικό αντικείμενο σε φόντο και χώρο ανάλογο ένα ποιητικό εύρημα, ένας εκφραστικός τρόπος, όταν στηθούν με τα τεχνικά μέσα που γνωρίζει ο ποιητής, πρό πάντων όμως με σαφήνεια, ιδού ο χώρος του παιδικού ποιήματος.

Το ποιητικό αντικείμενο δεν πρέπει να φωτίζεται εξαντλητικά κι ούτε απ' όλες τις πλευρές. Ο ποιητής στήνει το αντικείμενό του τότε σ' ένα λειψό περιβάλλον, τότε πλάι σ' ένα άδειο πλαίσιο και τότε στο κενό. Φωτίζει δε μόνο μια πλευρά, κι όχι πάντοτε για το ίδιο φως.

Ο ποιητής ανοίγει ένα παράθυρο, προς το αντικείμενο του, και αφήνει το παιδί μόνο του να υποψιαστεί, να συμπληρώσει, να δημιουργήσει νοηματικά και συναισθηματικά, να προεκτείνει αυτό που βλέπει, να τεντώσει και να προεκτείνει την ψυχή και το πνεύμα του. Μ' άλλα λόγια, ο ποιητής ανοίγει ένα παράθυρο, δείχνει το αντικείμενο του σιωπηρά, ρίχνει τον προβολέα του εκεί που πρέπει, λέγει μισοκρυμμένα-μισοφανερά το σημαντικό του λόγο, με μια ποιητική πεζότητα ή με μία συμβολική ποιητική εικόνα και φεύγει. Ήδη όμως το παιδί έχει ένα παράθυρο, απ' όπου βλέπει ένα κομμάτι από τη ζωή και τον κόσμο, έχει όμως και έναν ύπαινικτικό λόγο. Όλα αυτά αρκούν. Τότε είναι, που το παιδί, όταν διαβάσει το ποίημα, τούρχειται ή επιθυμία να το απαγγείλει. Κι όταν το απαγγείλει θέλει να το απαγγείλει ξανά, διότι νομίζει ότι, ο νέος τρόπος απαγγελίας, που βρήκε ή ψυχή του, θα το αποδώσει καλύτερα. Έχει ένα φανταστικό δράμα μέσα του, και του δημιουργείται ή έντύπωση, ότι συμμετέχει και δημιουργεί. Και συνβαίνει αυτό, διότι ο ποιητής άφησε περιθώρια και καλοβαλμένες δυνατότητες, να θέλει ο μικρός αναγνώστης να το ζωγραφίσει, να το επεκτείνει, να το ξαναχύσει σε άλλο καλούπι, να το αλλάξει τους ήχους, τα χρώματα, το φως. Όταν το ποίημα σου κρατά μια εδχάριστη συντροφιά, χωρίς

νά σέ περικλείνει καί νά σέ σφίγγει, σάν μιὰ ἀνυπόφορη ἐπίσκεψη κοινωνικῆς ὑποχρέωσης, ὅπου σοῦ ἐπιτρέπεται μόνο νά γελάς καί νά λές ναί, τότε τὸ παιδικὸ ποίημα εἶναι τέλειο. Τὰ παιδιά τὸ ξαναζητοῦν: «Πεῖτε το ἀκόμα μιὰ φορά, Κύριε».

Κατὰ τὰ ἄλλα, ἡ τεχνικὴ οἰκοδόμησις τοῦ Π.Π., ἡ μορφικὴ του ἐπεξεργασία, καί τὸ γλωσσικὸ του μαστόρεμα, εἶναι τὰ ἴδια, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ποίηση γενικώτερα.

Ὑστερα ἀπὸ τὴ θεωρητικὴ ἀνάλυση τοῦ προβλήματος τῆς Π.Π., θὰ προσπαθήσουμε νά θέσουμε τὰ μερικώτερα προβλήματά της, ποὺ ἀφοροῦν τὴν ποίηση στὰ παιδικὰ ἀναγνώσματα.

1. Ἡ ποίηση εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς εὐγενέστερες κατακτήσεις τῆς ἀνθρώπινης νοοψυχῆς. Στὴν ποίηση ὁ ἄνθρωπος προβάλλει ὅ,τι ἐκλεκτότερο ἔχει μέσα του, κι' αὐτὴ ἡ μάθηση, τὸν ἀνεβάζει σὲ ἀνθρωπινότερα ἐπίπεδα. Στὴν ποίηση ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει συναισθήματα καὶ ἀποχρώσεις συναισθημάτων, (ὁ ποιητὴς εἶναι ἡ πιὸ εὐαίσθητη χορδὴ τοῦ κόσμου), ποὺ δὲν τὰ εἶχε ποτὲ νοιώσει ἢ δὲν μπορούσε νά τὰ ἐκφράσει. Μὲ τὴν ποίηση μαθαίνει, τέλος, νά συμπάσχει, νά γίνε-ται συνεπῶς κοινωνικώτερος. Ἀναλόγους σκοποὺς, ἂν ἐπιδιώκει καὶ τὸ σχολεῖο μὲ τὴ διδασκαλίαν ποιημάτων, εὐκολα νοεῖται ὅτι, κάθε ἄλλο, παρὰ καταθλιπτικὴ, πρέπει νά εἶναι ἡ διδασκαλία (παρουσίαση) ποιημάτων στοὺς μαθητὲς τοῦ δημ. σχολείου. Τὸ ποίημα πρέπει νά εὐχαριστεῖ, νά συγκινεῖ, νά ἐμπνέει. Καὶ τίποτε ἀπ' αὐτά, δὲν πετυχαίνεται μὲ τὴ βία. Ἀπ' ὅ,τι γνωρίζω ὁμοῦς, ὑποθέτω, ὅτι ἡ διδακτικὴ τοῦ ποιήματος

συνιστᾷ προβλήματα. Τὰ παιδιά πρέπει νά ἀγαπήσουν τὴν ποίηση. Πρέπει ἐπομένως νά ἀνακαλύψουμε τρόπους διδασκαλίας καὶ νά ἐφαρμόσουμε ἀνάλογα κίνητρα. Τὸ ποίημα εἶναι ἄριστον μέσον μορφώσεως· ὅχι ὁμοῦς καὶ μέσον, γὰ γλωσσικὴ διδασκαλία. Ἐπειδὴ ὁμοῦς συγκινεῖ, καὶ ἡ παρουσία του στὴν ψυχὴ εἶναι μονιμότερη, πρέπει νά εἶναι πρότυπον γλωσσικῆς ἐκφράσεως.

2. Εἶναι διάχυτη καί, ὑποθέτω, ἀσυζήτητη ἡ ἁποψη, ὅτι οἱ μαθητὲς τοῦ δημ. σχολείου πρέπει νά γνωρίσουν τοὺς ποιητὲς μας. Γι' αὐτὸ οἱ συλλογές, ποὺ ὑποβάλλονται γὰ ἐγκριση, ἔχουν τὴν μορφή τῆς ἀνθολογίας. Στὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, φαίνεται, ὅτι ἐπικρατεῖ ἡ ἴδια τάση. Οἱ δὲ διδάσκαλοι ἐπεκτείνουν τὰ διδακτικὰ τοὺς διαφέροντα στὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ ποιητῆ καὶ στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἔργου τοὺς, ὕφος, θεματογραφία, γλώσσα ποὺ χρησιμοποιοῦν κ.λ.π. Οἱ μαθητὲς ποὺ ἔχουν ἡλικία μέχρι 10-11 ἐτῶν, βλέπουν τὸ ποίημα σάν ἓνα αὐτοτελὲς καὶ αὐθύπαρκτο ἀντικείμενο, ἄσχετο ἀπὸ τὸ πρόσωπο ποὺ τὸ ἐδημιούργησε. Καὶ φυσικὰ δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα νά ἀξιολογήσουν τὸ σύνολο ἔργο τῶν ποιητῶν, νά ἐντάξουν τὸ ποίημα μέσα σ' αὐτὸ τὸ σύνολο, νά ἐννοήσουν τὴ σχέση τῆς βιογραφίας πρὸς τὸ ἔργο τοὺς, νά διακρίνουν τὸ ὕφος, τὴν τεχνικὴ δομὴ, τὴ θεματογραφία κ.λ.π. Ἀπεναντίας, ἐδῶ κρύβεται ὁ κίνδυνος νά νοθευτεῖ, νά ἀνακατωθεῖ, νά ἀνακοπεῖ ἡ γλωσσικὴ πρόοδος τοῦ παιδιοῦ, καὶ «νά βαρεθεῖ» τὸ ποίημα, νά ἀδιαφορήσει γὰ τὴν ποίηση.

Συνεχίζεται

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ

«ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» Ἀπὸ τὸ Μακρυγιάννη ὡς σήμερα. 1892-1969.
Τόμος Α'. 1929-1900. ΑΘΗΝΑ. Σελίδες 164

Βιβλία σὰν τὴ «Ρουμελιώτικη Πεζογραφία» τοῦ Δ. Σταμέλου εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα. Μοιάζουν σὰν τοὺς διαφόρους συγκεντρωτικούς πίνακες τοῦ σπουδαστοῦ, τοῦ ἐρευνητοῦ, τοῦ διανοητοῦ, τοῦ κάθε πνευματικῶς ἐργαζομένου ἀνθρώπου, ποὺ θέλει νὰ ἔχει εὐσύνοπτα συγκεντρωμένη, καὶ κατὰ διαφόρους σχηματισμούς τακτοποιημένο τὸ ὕλικό τῆς ἐργασίας του. Ἔτσι καὶ στὴ «Ρουμελιώτικη Πεζογραφία» ἔχεις μπροστά σου μιὰ ζωντανὴ ἀνθολογία, μιὰ πολυχρῶμη πινακοθήκη ἐνὸς τόπου: τῆ λογοτεχνικῆ πεζογραφικῆ πινακοθήκης τῆς Ρούμελης.

Τὰ βιβλία αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ποὺ σπανίζουν, δὲν γράφτηκαν κι οὔτε ἐξυπηρετοῦν, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ἐγώϊστικὲς τοπικὲς προβολές, ἀλλὰ δίνουν στὸν ἀναγνώστη τὰ κοινὰ γνωρίσματα ἐνὸς τόπου καὶ τὶς διαφορὲς του ἀπὸ ἕναν ἄλλο, στοιχεῖα χρήσιμα, εὐχάριστα καὶ ἀπαραίτητα καὶ στὴν κριτικὴ καὶ συγκριτικὴ φιλολογία καὶ στοὺς ἐκπαιδευτικούς, ποὺ τὰ διδάσκουν. Καὶ οἱ τόποι διαφέρουν μεταξύ τους: ἡ Ρούμελη ἀπὸ τὴ Θεσσαλία, τὴν Πελοπόννησο, τὴ Θράκη ἢ τὰ Ἑπτάνησα, στὸν τρόπο παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν, στὸν τρόπο ζωῆς, στὸν τρόπο δημιουργίας τῆς λαογραφίας καὶ τῆς δημιουργίας βιωμάτων καὶ γενικῶς στὸν τρόπο ἀντίληψης προσώπων, πραγμάτων καὶ καταστάσεων. Ὅλα τούτα, πέραν ἀπὸ τὰ κοινὰ ἱστορικὰ καὶ πολιτιστικὰ στοιχεῖα ποὺ συνιστοῦν τὴν ἐθνικὴ φυσιογνωμία σὰν ἦθος καὶ ὕφος ζωῆς καὶ ἐκφράσεως καὶ ἐκδηλώνονται σὰν μιὰ συγκλιτικὴ τάση πρὸς τὸ ὅμοιον, ποὺ λέγεται ἐθνικόν, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συνιστοῦν μιὰ τοπικὴ διαφοροποίηση, τουλάχιστον στὴ θεματογραφία, στὸ γλωσσικόν ὕφος καὶ στὰ λογοτεχνικὰ ἐκφραστικὰ μέσα, τὰ σύμβολα καὶ τὶς ποικίλες μεταφορές, ποὺ συνιστοῦν τὴ λογοτεχνικὴ ἐκφράση.

Ὁ Δ. Σταμέλος ἐπισημαίνει αὐτὸ τὸ γεγονός καὶ μᾶς δίνει τὰ ἰδιαιτέρη γνωρίσματα τῶν ρουμελιωτῶν πεζογράφων, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς ρουμελιώτες ποιητὲς εἶναι οἱ δημιουργοὶ τῆς Σχολῆς τῆς Ρούμελης:

Ὑψος λιτὸ ἀλλὰ κομψό, μιὰ λυρική καθαρότητα μιὰ διαύγεια κι ἕνας αὐθορμητισμός, ψυχικὴ εὐγένεια, ἀρρενοπόνητα καὶ εὐκρίνεια, μιὰ ἰδιαιτέρη αἰσθησιμότητα τοῦ λόγου καὶ μιὰ ἀντίληψη περὶ ἐλευθερίας, ποὺ βρίσκει τὴν πλήρη τῆς ἐκφράσεως αὐτὸ ποὺ λέμε «λεβεντιά», ἴδου τὰ βασικά χαρακτηριστικὰ τῶν ρουμελιωτῶν λογοτεχνῶν.

Ἡ ρωμαλέα παρουσία τῶν ρουμελιωτῶν πεζογράφων, γιὰ νὰ δώσουμε κι ἕνα δείγμα γραφῆς τοῦ Δ. Σταμέλου, στὸ νεοελληνικὸ πνευματικὸ χῶρο, εἶναι συνάρτηση τῆς πλούσιας παράδοσης τοῦ τόπου, ἀρματωλικῆς καὶ πνευματικῆς καὶ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Μέσα στὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ τοπίου, στὴ γοητεία τῶν βουνῶν καὶ τῶν κάμπων τῆς Ρούμελης, ἀνθοβόλησε στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς καὶ μέσα στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσίου ἡ παλληκαριὰ καὶ μαζὶ τῆς τὸ δημοτικὸ τραγούδι, ὁ λόγος ὁ μεστός.

Ἡ «ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» εἶναι ἕνα ἔργο ποὺ μέσα στίς 164 σελίδες του σοῦ δίνει τίς βιογραφίες τῶν ρουμελιωτῶν πεζογράφων, παρουσιάζει κριτικὰ τὸ ἔργο τους, παραθέτει τὴ βιβλιογραφία τους καὶ δίνει στὸ τέλος ἕνα ἀντιπροσωπευτικὸ τους κείμενο. Στὴν ἀρχή, σὰν εἰσαγωγή, μᾶς δίνει μιὰ ἐξασέλιδη γενικὴ κριτικὴ παρουσίαση τῆς ρουμελιώτικης πεζογραφίας καὶ τῆς διαχρονικῆς ἐξελικτικῆς πορείας. Ἡ «ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» εἶναι ἕνα ἔργο μὲ πλεονεκτήματα καὶ ἀρετές. ἕνα θαυμάσιο ἔργο, ποὺ ξεχωρίζει ἀνάμεσα στίς ποικίλες ἐκδόσεις βιβλίων καὶ φυλλαδίων. Ὁ Δ. Σταμέλος εἶναι ὑπεύθυνος ἐρευνητής, εὐκρινὴς λογοτέχνης, εὐσυνείδητος καὶ ἀντικειμενικὸς κριτικός. Ἐρευνᾷ μὲ δέος, γράφει μὲ αἰσθησιμότητα, κρίνει ὑπεύθυνα, δὲν λιβανίζει καὶ δὲν ἐμπορεύεται. Μὲ ἀντικειμενικότητα, ὑπευθυνότητα, κριτικὴ ἀρετὴ, μόχθο ἐργασίας καὶ μ' ἕνα ὕφος προσωπικόν, μᾶς δίνει ἀνάγλυφα, σύντομα ἀλλὰ ζωηρὰ καὶ οὐσιαστικὰ τὰ πορτραῖτα τῶν ὡραίων καὶ ἀδρῶν προσώπων τῶν ρουμελιωτῶν πεζογράφων. Τοῦ Γ. Βλαχογιάννη, τοῦ Σ. Γρανίτσα, Γ. Δροσίνη, Γ. Μακρυγιάννη, Σ. Μελά, Ζ. Παπαντωνίου, Κ. Παλαμά, Γ. Σκαρίμπα, Α. Τραυαντώνη, Κ. Χατζοπούλου κ.ά.

Θεωρῶ ὅτι, τέτοια βιβλία, γραμμένα ἀπὸ πρόσωπα ὑπεύθυνα, εἶναι ἀπαραίτητα στίς σχολικὲς βιβλιοθήκες καὶ στὰ χέρια τῶν ἐκπαιδευτικῶν, διότι εἶναι ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἔργο τους. Ὁ Δ. Σταμέλος δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὸ δικό μου λόγο. Ἡ ἐπίσημη κριτικὴ ἔχει μιλήσει γι' αὐτόν. Εἶναι ἤδη, ἂν καὶ νέος, ἕνας φησισμένος κριτικός, ἕνας ἐμπνευσμένος διανοητής, ἕνας ἐκλεκτὸς λογοτέχνης. Ἐχει παρουσιάσει μέχρι τώρα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ρουμελιώτικο ἡμερολόγιον ποὺ ἐκδίδει καὶ διευθύνει ἐπὶ Ἰοετιᾶν, ἄλλα δύο ἀξιόλογα βιβλία. «Ὁ Μακρυγιάννης» καὶ τὸν πρώτο τόμο τοῦ βιβλίου του «Νεοέλληνες». Ὁ λόγος μου ἀπευθύνεται στοὺς ἐκπαιδευτικούς γιὰ νὰ τοὺς παρουσιάσει ἕνα ἐκλεκτό, χρησιμότατο καὶ ἀπαραίτητο βιβλίο γιὰ τὸ δύσκολο ἀλλὰ ὡραῖο ἔργο τους.

Κων. Καλαπανίδας.

Ἡ Διοίκησις τῆς Δ.Ο.Ε.

Εὐχεται

εἰς ὅλους τοὺς συναδέλφους
καὶ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν

Χαρούμενες Γιορτὲς

καὶ

Εὐτυχὲς τὸ Νέον Ἔτος 1970

Χρυσή Βραδιά,
 γεμάτη θάμνη
 σκίπτουν στο φως
 βουνά και κάμποι
 Μάγοι περνάνε
 βιαστικοί
 στην άγια γη
 τη βιβλική.

Δόσε γαλήνη
 Βασιλιά μας
 παντού και μέσα
 στην καρδιά μας
 Στείλε γλυκειά
 παρηγοριά
 σέ πολυτέτες
 και Χωριά.
J. Beglins

